…нуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

46-дахи жэлээ гарана

…УРЯАД ҮНЭН

…Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 217 (12121)
1969 оной сентябриин 16,
вторник

Сэн 2 мүнгэн

…хэд малшад! Намар, үбэлэй үедэ адууһа…аа һайнаар бэлшээхэ, шахан таргалуулхын түлөө …ысөө үргэнөөр эмхидхэе!

…хааминай аймагай Баян-Голой совхозой малшад болон мэргэжэлтэд …р, үбэлэй үедэ шахан таргалуулагдаха малай толгой бүриин шэг…рые сүүдхэ соо 900 граммаар нэмээжэ, энэ жэл гүрэндэ мяха тушааха …бөө октябрь һарада, ерэхэ жэлэй түрүүшын хахадай түсэбые ян…да дүүргэхэ социалис уялга абаба.
…ян-голойхидой үүсхэлые бултадаа дэмжэе!

КПСС-эй ОБКОМДО, РЕСПУБЛИКЫН МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

…АХААМИНАЙ АЙМАГАЙ БАЯН-ГОЛОЙ СОВХОЗОЙ …АЛШАД БА МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ ҮҮСХЭЛ ТУХАЙ

…шахан таргалуулха малай толгой бү…рые намар, үбэлэй үедэ сүүдхэ соо …нэмээлгэхэ социалис уялга абаһан …совхозой малшад ба мэргэжэлтэдэй …шааха.

…й совхозой малшад ба мэргэжэлтэдэй …мал бэлшээн таргалуулдаг гүүртэ…лгын бригадануудай хүдэлмэришэдэй дунда зүбшэн хэлсүүлхыень, малай шэгнүүр ехээр нэмээлгэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхыень КПСС-эй райкомуудые, аймгүйсэдкомуудые, үйлэдбэриин управленинүүдые, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалха.

Намар-үбэлэй үедэ адууһа малай шэгнүүрые ехээр нэмээлгэхын түлөө социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые, мүн колхоз болон совхозуудай коллективүүдэй абаһан уялгануудаа хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай материалнуудые саг үргэлжэ толилжо, дамжуулжа байхыень «Буряад үнэн», «Правда Бурятии», «Буряадай залуушуул», аймагуудай газетэнүүдэй редакцинуудые, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио болон телевидениин комитедые уялгалха.

…минай аймагай Баян-Голой совхозой …л ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй, …хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй СОЦИАЛИС УЯЛГА

…н-Голой совхозой хүдэлмэришэд, …радтай хамта В. И. Ленинэй …жэлэй ойн угтамжын социалис …ролсоод, тэрэниие амжалтатай …лай бэлэг бэлдэжэ байнабди.

…хоз һаяхан тогтоо юм. Гол ажа…эр мал үсхэбэрилгэ болоно. Энэ…игээ һайн шэнжэтэй үрэ дүн үгэ…Үнгэрһэн 8 һарын туршада, нё…нэ үеынхитэй сасуулбал, мяха …процентээр, гүрэндэ тушаалга 65 …хэ болоһон байна. Гүрэндэ ту…й толгой бүриин шэгнүүр 70 ки…дээшэлээ. Тушаагдаһан бүхы ма…нтнь тарган гэһэн сэгнэлтэтэй…Малай гарзалха ушар 2,5 дахин …үнеэн бүриһөө түл абалга 13 тол…ё.

…малшад энэ жэлдэ зунай зохид …айса таргалуулхын түлөө ехэ орол…һан байна.

…н хаһын эхилһэнһээ хойшо ехэ …үлөө социалис мүрысөөн малша…рэнөөр дэлгэрээ һэн. Мал адуул…Р-Д. Найданов, Б. Жимбеев, …гэгшэд 100 хоногой туршада ма…бүриин шэгнүүрые сүүдхын кило…мээлгэхэ мүрысөөнэй эхи табиһан …үеын дүн гаргаад үзэхэдэ, совхо…дхэ бүхэндэ дунда зэргээр 800 …шэгнүүрээ нэмээһэн, харин нүхэр …гүүртын мал 1020 граммаар нэ…а.

…гһөө харахада, үшөөл ехэ арга …ан байһаниинь элирнэ.

…жэлгэдэ бэлдэхэдээ, совхозой …энэ, нилээд ехэ зорилгонуудые

…дэ тушааха жэлэйнгээ түсэбые …ада дүүргэхэбди. Бүхыдөө 2690 …ан (амидын шэгнүүрээр) тушааг…й 95 процентһээ бага бэшэнь тар…й байха. Энэ зорилгоёо бэелүүл…мартаа таряалангай узуур дээ…гоондо малаа һайнаар адуулхын …лэй хүдэлмэри ябуулагдана. Бэл…өр ашаглаха, уһалуури һайжа…Тиигэжэ малай толгой бүриин шэг…бүхэндэ 900 граммһаа бага бэ…эхые оролдохобди.

…үхэр үдхэхэ түсэбөө (тэрэ тоодо …гэжэ шадаха. 1968 онойхитой …эрэй тоо 350 толгойгоор, тэрэ …—59 толгойгоор олон болохо

1970 оной январь болотор гүрэндөө мяха тушааха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэбди. Тэрэнэй тула октябрь һарада 400 толгой буруу, хашарагууд түргэн зуурын шахалганда табигдаха. Тиигэһэнэй ашаар малайнгаа шэгнүүр адаг 360 центнерээр нэмээлгэхэбди.

Мал шахалгын үедэ толгой бүриинь шэгнүүрые 900 граммһаа бага бэшээр нэмээлгэхэ. шахалгын һүүлдэ тус бүриинь шэгнүүрые 300 килограммһаа дээшэ болгохо зорилго табигданхай. Тиигэжэ гүрэндөө 1200 центнер үхэрэй мяха (амидын шэгнүүрээр) тушааха арга боломжо хангагдаха байна. Тушаагдаһан малай 95 процентнь тарган байха.

Абаһан эдэ уялгануудаа хүсэндэнь хүргэхэ арга боломжо манда гүйсэд дүүрэн бии. Энэ жэлэй сагай уларилай хэды муу байгаашье һаань, 1968 онойхиһоо ехэ үбһэ хуряажа абаабди. Мүнөөшье тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэлһөөр. Манай ажахыда түрүүшынхеэ ургуулагдаһан куузику гэжэ ургамал тэжээлэй жасада горитой туһа нэмэри болохо байха. Зүб гуримаар табигдаһан нормын ёһоор мал шахаха хүдэлмэреэ эмхидхэжэ, хоног бүхэндэ 900 граммаар шэгнүүрэй нэмэлгэ туйлаха арга олгогдохо. Үбэлэй һарануудта малнай дулаан байрада байлгагдаха, бүлеэдхэгдэһэн уһаар уһалагдаха.

Мал шахалгын эхилтэр 200 толгой үхэрэй багтаха байра баригдажа дүүрэхэ, үшөө 200 үхэр шахахын тула үнеэнэй хуушан байра шэнэдхэн заһагдаха.

Мал шахадаг бригадануудай, малшадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэбди.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан, шэнэ уялгануудые абаха зуураа, Баян-Голой совхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэд бидэнэр манай эдэбхи үүсхэл дэмжэхыень республикынгаа бүхы малшадые уряалнабди.

Хүндэтэ нүхэд! Намар ба үбэлэй үедэ мал шахалгые амжалтатайгаар эмхидхэхын тула бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа зорюулаял.

СОВХОЗОЙ КОЛЛЕКТИВЭЙ ДААБАРЯАР УЯЛГАДА ГАРАА ТАБИГШАД:

Р-Д. НАЙДАНОВ, Д. Ж. ДОНОЕВА, мал адуулагшад; **М. БАДМАЕВА**, тугалшан; **Ж. ЧОЙЖИНИМАЕВ**, 2-дохи отделениин шахалгын гүүртые даагша; **С. БОДЕЕВ**, № 1 отделениие эрхилэгшэ; **Н. ЛЫГДЕНОВ**, главна зоотехник; **Л. АЮШЕЕВ**, профсоюзай рабочкомой түрүүлэгшэ; **Д. ОЧИРОВ**, парткомой секретарь; **Р. БАНДЕЕВ**, совхозой директор.

Хяагтын гидромелиоративна техникумэй һурагшад аймагайнгаа колхоз болон совхозуудай ажал хүдэлмэридэ ехэ туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Мүнөө тэдэнэр Хяагтын совхозой таряа хуряалгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Эндэ хүдэлдэг студентнэр үдэр бүриингөө даабариие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: техникумэй һурагша Анна Максимова.
Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

Ю. ЦЕДЕНБАЛТАЙ УУЛЗАБА

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, партиин Шэтын обкомой нэгэдэхи секретарь А. И. Смирнов түрүүтэй КПСС-эй партийна хүдэлмэрилэгшэдэй делегаци эндэ айлшалжа байнхай. МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал энэ делегацитай сентябриин 13-да уулзаа.

МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, секретарьнууд Ц. Дугэрсурэн, Н. Жагварал, партиин ба МНР-эй правительствын бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад, тэрэшэлэн СССР-эй хэрэгүүдээр МНР-тэ байдаг саг зуурын этигэмжэтэ Ш. Г. Надиров уулзалга дээрэ байлсаа.

Ю. Цеденбалай ба совет айлшадай хоорондо хани халуун хөөрэлдөөн болоо.

АЖАЛШАДАЙ ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛАГШАД АРИГ СЭБЭРЫЕ САХИГШАДАЙ БА САНИТАРНА ВРАЧНУУДАЙ БҮХЭРОССИН ГУРБАДАХИ СЪЕЗД

РОСТОВ-на-ДОНУ. (ТАСС-ай корр). Ариг сэбэрые сахигшадай ба санитарна врачнуудай бүхэроссин гурбадахи съезд эндэ болоод, сентябриин 13-да дүүрэбэ. «Орон дотор элүүрые хамгаалга саашадань һайжаруулха ба медицинскэ наукые хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые дүүргэхэ зорилгонуудта гол анхарал хандуулагдаа. РСФСР-эй элүүрые хамгаалгын министрэй орлогшо К. И. Акулов элидхэл хээ.

Арадай ажахын хүгжэлгэтэй, тэрээндэ хими хэрэглэлгэтэй дашарамдуулагдан, ариг сэбэрые сахиха зорилгонуудай амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байһаниинь съездын баталан абаһан резолюци соо тэмдэглэгдээ.

Социальна гигиенын, һуурин газарнуудые түсэблэлгын гигиенын, агаар ба уһанай ариг сэбэрые сахилгын, үхибүүдэй ба багашуулай гигиенын талаар абтаха бодото хэмжээнүүдые съезд хараалаа.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

КАБАНСКЫН АЙМАГАЙ АРАДАЙ СУДЬЯАЕ ҺУНГАХА ҮДЭР ТУХАЙ

«РСФСР-эй районуудай (городуудай) арадай сүүдүүдые һунгаха тухай дүримэй» 68, 69-дэхи статьянуудай ёһоор, Кабанскын аймагай арадай судьяае Байкало-Кударын һунгуулиин № 1 округһоо, түлөөлэлгынгөө болзорой дүүрээгүйдэ гаража ошогшын орондо, һунгаха һунгалтые 1969 оной октябриин 19-нэй воскресенидэ зарлаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной сентябриин 15.

В.И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО — 100 — ГАБШАГАЙ АЖАЛ!

ҺҮҮЛШЫН АСА ҮБҺЭН

Тухайлхада, гурбан гектарһаа ехэ бэшэ газар дээрэ баржылдажа һууһан бухалнуудые тоолоходо таби шахажа байба. Хоёр һүриин хажууда гурбадахи сомоо—10 бухал дээрэ һуури татагдаа хэбэртэй—бодожо байна. Ямар үдхэн һайнаар ургаа юм гээшэб гэжэ гайхахада, һүри хаяжа байһан Цэдэн Аюрзанаев:

— Шаралжаа, юу хээн даа.. Теэд ган гасуур жэлдэ энэшнишье үбһэн лэ даа. Хабар болоходо иимэ юумэн хаанаһаа олдохоб,—гээд хэжэ байһан ажалаа балай ехээр өөдэ абаад орхиногүй.

Үдэшэлэн һүүлшын бухал асарагдажа, уташье, үргэншье һүри нюруулагдаад, һүүлшын аса үбһэн сомоо толгойлогшын хүл доро табигдаа һэн.

Иигэжэ Захааминай аймагай «Красный Октябрь» колхозой нүхэр Аюрзанаевай даадаг звеногойхид мүнөө жэлэйнгээ үбһэ хуряалгын хүдэлмэриие түгэсхэбэ. Байгша ондо хура бороо багатай жэл боложо, гол сабшалан дээрэнь ногооной муугаршье ургаа һаань, энэ звеногойхид нилээд ехэ үбһэ хуряагаа. 60 гектар сабшалан дээрэһээ 400 гаран центнер үбһэ бэлэдхэбэ. Энэ үбһэнэй дүрбэнэй нэгэ хуби шахуунь урдань сабшагдадаггүй байһан шугы бургааһан соогуурһаа суглуулагдаа. Үбһэнэй шанар эрхим. Ехэнхи сомоонуудай үбһэн сэл хүхэ, нэгэдэхи классай. Нёдондо звеногойхид энэл газартаа 550-лаад центнер үбһэ бэлдэһэн юм. Мүнөө жэл хуряагдаһан үбһэнэй шэмэтэй, шанартайе хараада абалсаха болоо һаа, нёдондонойхиһоо дутуугүй тэжээл суглуулагдаа гэхэдэ алдуу болохогүй.

Ц. ДОНДОКОВ.

НҮХЭДТӨӨ ХҮНДЭТЭЙ ЖОЛООШОН

Автомашина жолоодохо гээшэ эхэнэр хүнэй хүдэлмэри бэшэ гээд зарим нэгэн сэсэрхэдэг. Иигэжэ хэлэхэдэ арайшье зүбтэй бэшэ ааб даа. Мүнөө машина жолоодоһон эхэнэрнүүд хаа хаанагүй олон болонхой. Мария Содномовна Доржиева жолоошоноор хүдэлһөөр үнинэй юм. Тэрэ Улаан-Үдын 5-хи автопаркда аяар арбан хоёр жэл соо ажаллажа, баян дүршэлтэй болоһон тула ажалдаа һайн амжалта туйлана. Тэрэнэй дүрэ зураг хододоо Хүндэлэлэй самбарта гарадаг. Залуу жолоошод энэ түрүү хүдэлмэришэнһөө жэшээ абан ажалладаг.

Һаяшаг Мария Содномовна Доржиева урагшатайгаар шалгалта барижа, жолоошоной нэгэдэхи классай үнэмшэлгэ абаа. Урагшаа һанаатай энэ эхэнэр мэргэжэлээ улам дээшэлүүлэн, бүри һайнаар ажаллахые оролдоно.

Н. ХАЛМАТОВ.

СОШОРДОМО ДОХЁО

ЗОРГООРОО ОШОҺОН ЗООТЕХНИК

Анханһаа хойшо Тарбагатайн «Маяк» колхоз хонин һүрэгөөр үсөөн байһан юм. Мүнөөшье тус ажахыда оройдоол гурбан отара гэхэ гү, али 1820 толгой эхэ хонид тоологдоно.

Тиимэһээ эдэ үсөөхэн хонидоо хаһа сагтань һайнаар үрэжүүлээд, түл олоор абахын түлөө бүхы хэрэгтэй юумэ хээ ёһотой гэжэ һанахаар һэн. Илангаяа эндэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэдэ таатай арга боломжо бии. Энэ ажахыһаа оройдоол 6 километр газарта искусственна үрэжүүлгын гүрэнэй станциин филиал байдаг. Тэрэшэлэн хонидые үрэжүүлэлсэхэеэ Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникумэй хэдэн студентнэр эндэ ерэнхэй.

Колхоздо хонидые үрэжүүлгэ августын 19-һөө эхилээ. Тэрэ гэһэнһээ хойшо үнгэрһэн хори гаран хоног соо хэр ехэ юумэн хэгдээ гээшэб? Гүрэнэй станциин филиалһаа асарагдаһан һайн үүлтэрэй, мяхалиг, нооһо ехэтэй хусануудай үрөөр 1.400 хонид үрэжүүлэгдээ.

Тиигэбэшье колхоздо хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ эмхитэй һайнаар ябуулагдана гэхын аргагүй.

Юуб гэхэдэ, бүхы эхэ хонидоо үрэжүүлжэ дүүргээгүй аад, колхозой главна зоотехник Ф. А. Тихонов аймагайнгаа үйлэдбэриин управленидэ, Улаан-Үдын гүрэнэй станцидашье хэлэнгүйгөөр үрэжүүлгынгээ пунктые хаажархёо. Тиигэжэ мүнөө хонишон Павел Пыкинэй отарада 150 эхэ хонид үрэжүүлэгдээгүй үлөө. Мүн хонишон Валентин Кудряшовой отарада аяар 200 толгой ототой болоһон хонид ороондо оруулагдангүй үлэбэ.

— Бүхы эхэ хонидоо үрэжүүлжэ дүүргээгүй аад, пунктаа юундэ хаажархёо гээшэбта?—гэжэ главна зоотехник Ф. Тихоновһээ асуубабди.

— Бараг, үсөөн хонид үлөө даа. Тэдэндэ хуса табижа ороондо оруулхабди,—гэжэ тэрэ ехэл һанаа амараар харюусана.

Оройдоол 2 мянга хүрэхэгүй толгой эхэ хонидтой аад, тэдэнээшье бултыень искусственна аргаар үрэжүүлэнгүй, пунктаа сагһаань урид хаажархиха, искусственна үрэжүүлгын заабариие бүдүүлигээр хазагайруулжа байха гээшэ яашье таарахагүй гэжэ һанагдана.

Хонидые хусада табижа үрэжүүлхэдэ тэдэнь һубайржа болохо бшуу. Гансашье мүнөө бэшэ, урда жэлнүүдтэшье «Маяк» колхозой мэргэжэлтэд баһал хонидоо хусада табижа үрэжүүлхэмнай гэзэд, олохон хонидоо һубайруулһан байха.

Жэшээлхэдэ, пунктын хаагдаха үедэ, сентябриин 11-дэ, ототой болоод ябаһан 32 хонидынь мүнөөшье хүрэтэр ороондо оруулагдаагүй.

Эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлжэ, тэдэнэйнгээ үүлтэр һайжаруулха, тоо толгойень олон болгохын түлөө оролдохо ёһотой аад, колхозой мэргэжэлтын иигэжэ зоргоороо божо байхадань, аймагай үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник нүхэр Черниговский хэмжээ юундэ абанагүй гээшэб?

И. БОЧКАРЕВ,
республикын гүрэнэй племстанциин ахалагша зоотехник.

Улаан-Үдын аймаг.

ҺОНИРХОЛТОЙ, АНХАРАЛТАЙ

КПСС-эй Октябрьска райкомдо партийна мэдээсэлэй бюллетеньнүүд хэблэгдэн гаргагдадаг болоо. Тэрээн тушаа эндэ хэлэгдэнэ.

Партиин райкомуудай эмхидхэлэй таһагуудые даагшанарай зүблөөн дээрэ шухала асуудалнууд зүбшэгдэһэн юм. Тэдэнэй нэгэ зүйлынь хадаа политическэ мэдээсэлнүүдые арад зондо ойлгуулха хэрэгтэ ямар онсо арганууд хэрэглэгдэхэ ёһотойб гэжэ анхарагдаа һэн. Эндэ ямар райкомуудай һайн жэшээнүүдые харуулжа байдаг тухай һонирхогдоһоншье байгаа.

КПСС-эй Октябрьска райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша нүхэр З. М. Данилина энэ зүблөөн дээрэ тус райкомой партийно-мэдээсэлэй бюллетеньнүүдые хэблэн гаргадаг болоһон тушаа хөөрэһэн байна. Һүүлэй үедэ районой промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд, алба хаагшадай дунда нииитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэгдэдэг болоо. Энээндэ политинформаторнууд ехэхэн үүргэ дүүргэжэ, партийна организацинуудта туһална. Гэбэшье политическэ мэдээсэлнүүдые арад зондо ойлгуулжа байдаг хүнүүд гансахан орон доторхи һонинуудые, уласхоорондын байдал тухай онсо анхархаһаа гадна, мүн нютагай һонинуудые саг соонь мэдээсэжэ байха ёһотой болоно. Тиимэһээ партиин райкомдо хэблэгдэдэг эдэ бюллетеньнүүдтэ политинформаторнуудай ажал хэрэг тухай, мүн ондоошье бусад мэдээсэлнүүд үргэнөөр бэшэгдэнэ.

Һүүлэй үедэ тус райкомдо партийна мэдээсэлэй гурбан бюллетень хэблэгдэбэ. Тэдэнэй нэгэндэнь «Политическэ мэдээсэл» гэһэн гаршаг доро политинформаторнуудай бэелүүлхэ шухала зорилгонууд, тэдэнэй ажалай дүнгүүд тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнэ. Мүнөө политинформаторнууд зоной дунда ябуулагдаха ойлгуулмжын хүдэлмэрие тусхай шэглэлтэй болгонхой. Жэшээлхэдэ, Ленинэй ордено мяханай комбинадай мал үүсэлэлгын заводой партийна бюрогой хүтэлбэри доро ажалладаг 16 политинформаторнууд бүлэг бүлэгөөрөө секцинүүд боложо таһараад, экономикын асуудалнуудые шудална, орон доторхи һонинуудые зондо ойлгуулна. Зарим бүлэгүүдынь уласхоорондын байдал, соёл культурын һонинуудые мэдээсэнэ. Секци бүхэн тусгаар түсэбтэй байдаг. Жэшээлхэдэ, комбинадай таһагай начальник нүхэр Е. Ф. Горьковагай хүтэлдэг секци экономикын асуудалнуудые хүдэлмэришэдтэ ойлгуулна, комбинадай шэнэ гуримаар ажалаа түсэблэдэг болоод байхада ямар түрүү арганууд нэбтэрүүлэгдэхэб гэжэ хододоо мэдээсэжэ байдаг. Тус секциин политинформаторнууд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар, продукциин өөрын үнэ сэн хямдаруулха тушаа, мүн фонднуудые зүбөөр хэрэглэхэ тухай ажалшадай дунда хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөө. Харин сэмбын фабрикын экономистнууд нииитэ-политическэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Эндэ политинформатор нүхэр Н. А. Тропников саг үргэлжэдөө хөөрэлдөө эмхидхэжэ, зондоо хүндэтэй ябадаг болонхой.

Партийна мэдээсэлэй бюллетеньдэ депутадуудай ажал хэрэг тухай бэшэгдэнэ. Октябрьска районой Соведэй депутадуудай гүйсэдхэхэ комитедэй саг үргэлжын комиссинууд ажалаа эмхидхэхэдөө, зоной эрилтые хангахын түлөө горитой оролдоно. Илангаяа нииитын эдеэ хоол болон худалдаа наймаанай саг үргэлжын комиссие депутат Н. Н. Елисеев хүтэлбэрилжэ, магазинуудаар шалгалта эмхидхэдэг, ажалайнь дутуу дундануудые усадхахын тулада комиссингаа заседанинуудта шухала асуудалнуудые табина. Мүн райсоведэй сесси дээрэ худалдаа наймаа һайжаруулха тухай асуудал бэлдэһэн байна. Арад зондо медицинскэ туһаламжа хүргэхэ, залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэг депутадуудай гол анхаралда байдаг болонхой.

«Ханын газетэнүүд—партийна организацинуудай дайшалхы туһалагша» гэһэн статья соо Улаан-Үдын мяханай комбинадта гардаг ханын газетэнүүдэй ажал магтагдаһан байха юм. НОШ фабрикын партийна эхин организацинууд цехүүд соогуур гаргагдадаг ханын газетэнүүдэй редколлегидэ горитой туһална. Энээнтэй хамта, гэр байра барилгын комбинадта, 802-дохи мостопоездодо гаргагдадаг ханын газетэнүүдэй һонирхолтойгоор шэмэглэгдэдэггүй, һайндэрөөр лэ дашарамдуулан гаргагдахаһаа бэшэ, хүдэлмэришэдэй ажал хэрэг, ажабайдалые һайнаар харуулдаггүйень шүүмжэлһэн байна.

Партийна мэдээсэлэй бюллетениин хоёрдохи номертонь ёһоор һайн материалнууд хэблэгдээ гэжэ эдэ баримтануудһаа элирнэ. Тэрэниие уншаһан хүн политическэ мэдээсэлэй мүнөө үеын байдалда ямар удхатай байһаниинь мэдэжэ абахаһаа гадна, зоной дунда нииитын хүдэлмэри ябуулдаг эдэбхитэдэй ажал хэрэгтэй, ханын газетэнүүдэй үүргэтэй танилсана.

Энэ бюллетениин гурбадахи номер июль һара соо хэблэгдэжэ, хэдэн хүнүүдэй статьянууд толилогдоо. Энээн дээрэһээ ямар тобшолол хэгдэхээр байнаб гэбэл, бюллетень гаргалгада хабаадаха, өөрын авторнууд-эдэбхитэд олошорһон байна. Политинформаторнууд өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай бэшэнэ бшуу. Жэшээлхэдэ, Октябрьска районой 52-дохи дунда һургуулида сэрэгэй-патриотическа һуралсалай эмхидхэгдэдэг дүй дүршэл тухай нүхэр В. Петрухина тодорхойгоор бэшээ. Эндэ һонирхолтой жэшээнүүд бии. Нёдондо тус һургуулиин һурагшад Советскэ Союзай Герой В. Б. Борсоевой түрэһэн нютагта аяншалжа, нютагайнь зонтой танилсаһан юм. Һургуулиингаа музейдэ материалнуудые асарһан байна. Энэ һургуулиин нэгэ дружина Б. Б. Борсоевой нэрээр алдаршанхай. Мүн 50-дахи дунда һургуулиин багшанарай дунда эмхидхэгдэһэн, нүхэр Н. Ф. Сусовагай хүтэлдэг теоретическэ семинарай ажал тухай КПСС-эй райкомой пропаганда [illegible] циин таһагые даа[illegible] нүхэр Е. Шеломен[illegible] толилогдобо. Хуули[illegible] хүрөөдүй үхибүүдые [illegible] гэ тухай районо[illegible] комиссиин секрета[illegible] Л. Мосинагай бэшэг [illegible]

Партийна мэдээс[illegible] теньнүүдтэ ажабайда[illegible] лые харуулжа байха[illegible] нирхолтой болоно. [illegible] маторнууд тэдээн дэ[illegible] статьянуудые хөөрэл[illegible] хэрэглэхынгээ хажуу[illegible] дынгоо дүй дүршэл [illegible] материалнуудые оло[illegible] Партийна организац[illegible] хидхэхэ нииитэ-полити[illegible] мэридэ, тэрэнэй нэгэ [illegible] хо политическэ мэ[illegible] арад зондо дамжу[illegible] нэ аргын бии [illegible] партиин Октябрьска [illegible] тусгаар бюллетеньнү[illegible] һэнине һайшаахаар [illegible] ондоошье нютагуудт[illegible] лохоор. Хэрбээ парти[illegible] бүхэндэ политинфо[illegible] туһаламжа болохо [illegible] теньнүүдые хэблэдэг [illegible] арад зоной дунда [illegible] политическэ агитаци[illegible] лөөнь улам дээшэлхэ [illegible]

Т. ГАР[illegible]

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 100 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АЛМАЛТА, АРЬБАЛАЛТЫН ТҮЛӨӨ

Ажалай ленинскэ вахтада жагсаагшад үйлэдбэриин даабари дүүргэхэһээ гадна, арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэхэ, экономическа талаараа һайн үрэ дүн туйлаха зорилго урдаа табинхай. Оронойнай түрүү коллективүүд металл, материал гамтайгаар хэрэглэхэ, алмаһан эдэ зүйлнүүдээр нэмэлтэ продукци үйлэдбэрилхэ гэһэн үүсхэл гаргаа.

Ленинэй ордено Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэд энэ мүрысөөндэ оролсожо, бүхы материал гамтайгаар гаргашалхын түлөө тэмсэжэ байна. Түмэр баанхануудые хэдэг цехэй коллектив комбинат соогоо эгээл түрүүлэн энэ үүсхэлые дэмжээд, түмэрөө гамтайгаар эсхэжэ, олон баанхануудые хэдэг болохо гэжэ шиидэһэн юм.

Цехэй коллектив В. И. Ленинэй ойн хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгаяа бодотоор бэелүүлжэ байна. Нимгэн түмэр эсхэхэ шэнэ технологи нёдондо хэрэглэжэ эхилээ. Хэрбээ урдань нэгэ хабтагар түмэрһөө 14 баанха эсхэгдэдэг байбал, шэнэ технологи хэрэглэхэдэ 15 баанха гарадаг болоо. Энэ аргаар жэлэй туршада хэды ехэ арьбалалтын хэгдэхэ байһаниинь тодороо. Шэнэ технологиин ашаар нэгэ жэл соо үгтэдэг хэмжээнэй түмэрөөр хоёр миллион баанха хэхэ арга олдобо.

Гадна баанхануудые хэхэ шэнэ технологи нэбтэрүүлэгдээ. Тэрэнь юуб гэхэдэ, баанханууд нарин хүбөөтэйгөөр гагнагдадаг болобо. Энээнэй ашаар түмэр, мүн гагналга хэхэ материал арьбалагдажа эхилээ. Тиигэжэ нэгэ жэл соо 1,5 мянган түхэригэй 300 килограмм гагналгын материал алмагдана. Хэрэглэгдэһэн энэ материал хаядаһан боложо һаладаг гү, али складта тушаагдажа, ондоо юумэндэ гаргашалагдадаг байгаа. Тиихэдээ үнэтэ материал хаа лал дахин хэрэглэгдэдэг һэн.

Тэрэниие алмаха, дахин хэрэглэхэ арга бии гү? Энэ асуудал цехэй эдэбхитэйшүүлые ехэтэ һонирхуулба. Гаргашалагдаһан гагнууриин металл дахинаа хэрэглэдэг болоо һаа, нилээд ехэ материал алмагдаха. Уралан нарижуулагшад Г. М. Семченко, Н. А. Кукушкин болон бусад гагналгада хэрэглэгдэһэн материалые түмэрэй холисоһоо һалгаха арга бэдэрһэн байна.

Тэдэнэр олон юумэ туршаа, хэды дахин шалгалта хээ. Теэд һайн үрэ дүн гаража үгэбэгүй. Яалтайб? Бүтэхэгүй юумэн байна гээд тэдэнэр энэ хэрэгээ орхибогүй. Нэгэл арга байхал ёһотой. Хоорондоо дахин дахин зүбшэн хэлсэжэ, шэнэ туршалга хээ. Одоол тиигэжэ материалые холисоһоо сэбэрлэхэ арга олоһон юм. Хэрэглэгдэһэн материалаар дахин гагнуури хэхэдэ, үйлэдбэридэ ашаг ехэтэй байба. Юуб гэхэдэ, түсэбөөр хараалагдаһан баанхануудай тоогой зэргээр тэрэ материал үгтэдэг байгаа. Үлүү олон баанха эсхэхэ технологи шудалаа хадаа, баанхануудые гагнаха материал алмаха эрилтэ табигдаа бшуу. Эдэ бүгэдын ашаар байгша оной эхинһээ 3.5 мянган түхэригэй материал алмагдаһан байна. Түмэр баанхануудые хэдэг цехэй-хидэй жэшээгээр комбинадай ондоо коллективүүд алмалта, арьбалалта хэхэ онол арга бэдэрһэн юм. Мал үүсэлдэг цехэй хүдэлмэришэд арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэжэ эхилээ. Тиигэжэ тэдэнэр энэ жэлэй туршада 540 центнер субпродукт, 200 центнер түүхэй өөхэ, 235 центнер хайлуулһан өөхэ даабариһаа гадуур абажа шадаа. Амжалта зүгөөр туйлагдадаггүй гэжэ мэдээжэ. Тус цехэй коллектив мал үүсэлэлгын, буйлуулгын шэнэ технологи нэбтэрүүлһэн юм. Конвейерна шэнэ линн тодхоогдоһон, ажал оньһожоруулха ондоо техникэ хэрэглэгдэһэн байна.

Ажалай ленинскэ вахтын үедэ алмаһан материалаараа даабариһаа гадуур ехэ бүд нэхэхэ гэһэн Москвагай нумаажан бүдэй фабрикын нэхэгшэ Иванниковагай үүсхэлые комбинадай түрүүшүүл дэмжээ. Жэшээлхэдэ, колбасна заводой коллектив арга боломжоёо хаража үзөөд, 120 тонно мяха алмаха, тэрээгээрээ 1970 оной апрелиин 21-нэй, 22-ой, 23-най үдэрнүүдтэ колбаса хэхэ гэжэ шиидэһэн юм. Мяха яһанһаань шулаха технологи нарижуулан һайжаруулха, үлүү хаядаһа гаргахагүй гэжэ тэдэнэр оролдонод. Абаһан уялгаяа бэелүүлэн. 20 тонно мяха алмаад байна.

Комбинадай дирекци, партком, завком үйлэдбэриин түрүүшүүлэй эдэбхи үүсхэлые дэмжэн, хүдэлмэришэдэй дунда ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, мүрысөөнэй үүргэ нүлөө дээшэлүүлхэ асуудалда горитой анхарал хандуулна. Материал, металл үйлэдбэриин ондоо хэрэгсэл гамтайгаар гаргашалхые оролдожо байһан хүдэлмэришэдэй мүрысөөнэй үрэ дүн саг соогоо согсологдоно. Мүрысөөндэ һайн үрэ дүн туйлаһан түрүүшүүлые моральна, материальна талаарнь урмашуулха тусхай гурим баталагдаа. Мал үүсэлдэг, мяха буйлуулдаг хүдэлмэришэд даабариһаа гадуур абаһан продукциин зэргээр тусхай шанда хүртэнэ. Һайн шанартай продукци үйлэдбэрилөөд, хаядаһа, голодоһогүйгөөр хүдэлдэг түрүүшүүл мүн лэ шанда хүртэхэ болобо.

Элдэб янзын алмалта, арьбалалта хэхэ гэһэн мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ байнхай. Комбинадай коллектив материал, түүхэй эдые гамтайгаар хэрэглэһэнэй ашаар ехэ продукци үйлэдбэрилхэ, энэ жэлэй даабариһаа гадуур 100 мянган түхэритэй алмалта хэхэ зорилго урдаа табинхай. Энэ зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлхэ тэмсэл үргэдхэгдэжэ байна.

Г. ХАРЧЕНКО.

СУУЛГЫН СУУТА ҺААЛИШАД

Зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө 1100 килограмм һү һаахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон Суулгын совхозой һү һаалиин 3-дахи фермын коллектив һү һааха 8 һарынгаа түсэб 800 центнерээр үлүүлэн дүүргэһэн тухайгаа сентябриин 1-эй үдэр мэдээсэһэн һэн. Эндэхи фермын үхэр адуулагшад Тубаша Цыренов Далай Бальжиров хоёрой **(нэгэдэхи зураг)** бэлшээри бүхэнөө зүбөөр хэрэглэдэг дээрэһээ эндэхи һаалишад зунай һара бүхэндэ үнеэн бүриһөө 185 литрһээ доошо бэшэ һү һаадаг байгаа.

— Һү һаалгаар хахад жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэһэн хадаа 3 кварталай, удаань жэлэй түсэб болзорһоо уридшалан дүүргэхэ байхабди. 8 һарын турша соо үнеэн бүриһөө 1181 литр һүн һаагдаа. Мүнөө һү һаали үдэр бүри нэмэнэ,—гэжэ фермын тоо бүридхэгшэ Анна Дашапилова эндэхи һаалишан Дашима Дашиевагай һааһан һү хэмжэжэ байха зуураа хөөрэнэ **(хоёрдохи зураг).**

331 үнеэнэй ашаг шэмэ үдэрһөө үдэртэ дээшэлүүлжэ байһан тус фермын ажалшадта Суулгын совхозрабкоопой автолавка хододоо ерэжэ байдаг (гу[illegible]раг).

К. ГАБАЕВА[illegible]

Мухар-Шэбэрэй айма[illegible]

Казань — манай оронойэгээл томо промышленна ба культурна городуудай нэгэн. Энэ хотоһоо оронойнай нютаг бүридэ элдэб янзын машинанууд, прибор болон түхеэрэлгэнүүд, химиин продуктнууд, гутал болон хубсаһан эльгээгдэжэ байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: газай аппарадуудые бүтээн гаргадаг Казаниин заводой цех соо.

ТАСС-ай фотохронико.

КОМСОМОЛШУУДАЙ ЭДЭБХИ

Усть-Ордын Буряадай национальна округой комсомолшууд, залуушуул агууехэ Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Округой комсомолой организацида ВЛКСМ-эй арба мянга гаран гэшүүд тоологдодог. Комсомолшуудай ажалладаггүй участогууд гэжэ байдаггүй. Тэдэнэр колхоз, совхозуудай малай фермэ, гүүртэнүүдтэ, хоиин ажал дээрэшье хүдэлнэ.

Илангаяа залуушуулые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри Алайрай аймагай «Рассвет», Боохоной аймагай Балтахиновай нэрэмжэтэ колхозуудта һайнаар эмхидхэгдэнэ. Комсомолой организацинуудай ажал хэрэгээ шадамараар эрхилжэ байхадань, гэшүүдэйнь тоо олошоржо байна. «Рассвет» колхоздо хамта дээрээ 400 гаран залуу хүбүүд, басагад үйлэдбэридэ хабаададаг, тэдэнэй олонхинь комсомолшууд. Мүн энэ жэлэй эхинһээ хойшо юрэнхы дунда болон наймаан жэлэй һургуулинуудые дүүргэһэн жара гаран залуушуул артелиин гэшүүд болоһон байгаа. Эдэнэр таряашан солотой боложо, нииитынгээ баялигые арьбадхахын тулада эдэбхи үүсхэлээ гаргана.

Нёдондо тус колхозой бүхы тарялан дээрэһээ гектар бүриин 21,2 центнер ургаса хуряагдаа һэн. Үнеэн бүриһөө 2600 шахуу килограмм һүн һаагдаа. Мүнөөшье жэлдэ ороохо таряанай ургаса муу бэшэ. Малай ашаг шэмэ элбэг. Хахад жэлэй дүнгөөр колхозой һаалишад үнеэн бүриһөө 1600 гаран килограмм һү һаагаад байгаа. Тиихэдэ Дудинска комсомол-залуушуулай фермын коллектив үнеэн бүриһөө 1786 килограмм һү һаагаа.

Залуу үетэниие мал ажал болон газар таряалангай ажахын эрхим кадрнууд болгохын тула колхозой правлени, партийна организаци оролдоно. Залуушуулай дундаһаа дүй дүршэлтэй болоһон һаалишад В. Тютрина, Л. Верхолянцева, Л. Молева, В. Федорова болон бусад округ соогоо шалгарна. Колхоздо малшад, таряашадай мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ һуралсалда жэл бүри хүнүүд олоороо хабаададаг. Олон залуушуул техникумдэ, ВУЗ-уудта һурана. Колхозой стипенди дээрэ 5 хүн институдта ябадаг. 30 гаран хүбүүд, басагад техническэ мэргэжэлэй һуралсалда хабаадажа, механизаторнууд боложо гарахань.

Балтахиновай нэрэмжэтэ колхоздо 18 комсомолшууд бии. Тэдэнэй 16-ниинь механизатор, 11 хүн мал ажалда хүдэлнэ. Энэ артелиин комсомолшууд нииитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр ябана. В. И. Ленинэй заабаряар һураха, хүмүүжүүлхэ гэһэн нангин уялгаяа мүн лэ округой бусад ажахынуудай комсомолшууд, залуушуул һайнаар бэелүүлнэ. Нёдондо политическэ гэгээрэлэй һуралсалда 4244 комсомолшууд хабаадаа. ВЛКСМ-эй 936 гэшүүд марксистско-ленинскэ теори шудалаа. Политическэ һуралсалай кружогуудай пропагандистнараар олонхинь коммунистнууд томилогдоһон байха юм.

Округой колхоз, совхозуудай залуушуул уран һайханай бүлгэмдэ хабаадалсажа, малшад, таряашадта һонирхолтой концертнүүдые харуулна. Мүнөө жэлдэ андэмнай «Искусство—арадта» гэһэн фестиваль үнгэргэгдөө һэн. Тэрээндэ Усть-Ордын округой национальна культурын хүгжэжэ байһаниинь яһалаар харуулагдаа. Энэ фестиваль искусствын ёһото һайндэр боложо, харагшада хүдэлмэришэн, таряашан зон үргэнөөр хабаадаба. Колхоз, совхозуудай уран һайханай коллектив бүхэн фестивальда һонирхолтой программануудые асарһан байна. Тэрээндэнь арадуудай дуу, хатарнууд, зүжэг наадан орёо. Коммуние партияа магтаһ[illegible] лээ.

Фестивальда Эх[illegible] аймагай Ленинэй н[illegible] хозой уран һайхана[illegible] гарһан байна. Эндэ[illegible] ша, комсомолка [illegible] ажалдаа эдэбхи гар[illegible] хүнһөө бүридэһэн [illegible] Мүн Фрунзын нэр[illegible] зой, Усть-Ордын со[illegible] шуул һонирхолтой [illegible] харуулжа, түрүү [illegible] саба.

Алдарта ойе угта[illegible] комсомол, залуушу[illegible] мэри ябуулжа, тос[illegible] сон түхэлтэй болго[illegible] рэл-Булгадай аймаг[illegible] нина», Чапаевай н[illegible] хозуудта залуушуула[illegible] баадалгатайгаар [illegible] шан, наймаан жэлэй һ[illegible] газин, үхибүүдэй [illegible] ригдаа. Колхозник[illegible] гэрнүүдтэ түхни[illegible] нина» колхоздо ойн[illegible] парк бэлдэгдэжэ [illegible] түхеэрэгдээ. Залуу[illegible] ник үнгэргэжэ, эд[illegible] дые хамтынгаа ху[illegible] байдаг юм.

М. М[illegible]

ҺУРГУУЛИИН МУЗЕЙ

Усть-Ордын Олонхи тосхондо 1828—1872 онуудта декабрист В. Ф. Раевский сүлэлгэдэ байхадаа ажаһууһан, 1860 ондо сүлэлгэдэ гараһан Ф. И. Львов сагзуура тогтоһон байна. Мүн 1864 оной польско восстанида хабаадагшад иишэ сүлэлгэдэ эльгээгдэһэн байха юм.

Эндэхи һургуулиин һурагшад 1967 ондо хизаар ороноо шэнжэлхэ музей бии болгоо һэн.

Үнгэрһэн энэ үедэ музей соо хэдэн зуугаад һонирхолтой экспонадууд суглуулагдажа, дүрбэн комнато соо табигданхай. Эндэ олонхи тосхоной, мүн ойро тойронхи нютагуудай Совет засагай үедэ хүгжэһэн тухайнь уран гоёор харуулагдана. Мүн граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ [illegible] хуудаһанууд гор[illegible] дэг. Үнгэрһэн хо[illegible] турша соо 15 м[illegible] музей хараа. Энд[illegible] хоной аймагай ту[illegible] рин Алма-Ата, Мо[illegible] болон бусад хо[illegible] шад олоороо эрэ[illegible]

Л. ЦЫР[illegible]

[М]АНАЙ ПОЧТО

[Р]ЕСПУБЛИКЫН фабрика, за[вод], колхоз, совхозуудай [ажалшад] түсэбтэ табан жэлэй [түсэбэй] болзорһоонь урид дүүр[гэхын түлөө] оролдон, алишье [газарта] ажаллажа ябахадаа [...] түйлахые эрмэлзэнэ, «В. И. Ленинэй тү[рэһөөр 1]00 жэлэй ойе эрхим ам[жалтаар] угтая»,—гэһэн уряа [республика] доторнай бүри ехээр [дэлгэрэ]лэнхэй. Манай ре[дакцида] [ү]дэр бүри ерэжэ бай[гаа олон] тоото бэшэгүүд тэрэ[нэй] [элир]хэй баримта, гэршэ бо[лоно]. Бэшэгүүдэй диилэн[хинь] түсэбтэ даабари хэ[тэрүүлэн] бэелүүлэлсэжэ яба[һан] бэрхэ ажалшадай үй[лэ хэрэгүү]дые магтажа бэшэһэн [бай]жа болоно. Тэдэнь [...] һүүлэй һонин [хуудаһ]агууд доро толилогдо[но]. Тэдэнэй дунда ажахы[н пред]приятин, эмхи зургаа[н хүтэ]лбэрилэгшэд, партий[н, профсоюз]ай, комсомолой органи[зациин] секретарьнууд, хүдэл[мэришэд,] хүдөө бэшэгшэдэй эль[гэ] [ша]лтой бэшэгүүд олон.

[...] Баргажанай аймагай [КПСС-эй] XXII съездын нэрэмжэтэ [колхозой] парткомой секретарини [...] Бадмаев колхозойнгоо [түсэб] үбһэ хуряалга дээрэ эр[хим амжал]та түйлажа ябаһан ту[хай, тэ]дэнэй ямараар урма[тайгаар ...] тухай мэдээсэнэ. Мүн [...] Торини совхозой [...] В. Домухин, КПСС-эй [...] райкомой нэгэдэ[хи секрета]рь Д. Цыренов болон [...] нютагуудайнгаа [...] арад зоной дунда [...] социалис мүрысөөндэ [...] амжалта, саашанхи зо[рилгын] тухайнь бэшэнэ.

[...] август һарада манай [...] олон тоото бэшэгүүд [...] соонь хүдөө ажахын [...] хаһын үедэ ажал[ша]дай [...] амжалта түйла[һан] [...] һайшаал, магтаалда [хүртэжэ] ябаһан тухай дал[гэр]эр хэлэгдэнэ. Үбһэ, та[ряа хуряа]лгын ажал хүдэлмэридэ [...] бэшэгүүдэй дунда. [...] шүүмжэлһэн [...] абтана. Ре[дакци] [...] бэшэгүүдэй олон[хинь] [...] хуудаһануудта [толилогдо]жо байдаг. Тэрэ бэшэ[гүүд] [...] дээрэ үр[гэлжэ «Бурядай] үнэн»—манай айл[...] голой эршэ—ха[...] «Хонхо»,

«Арадай хиналта» болон бусад тусхай хуудаһануудта, мүн томо томо гаршагууд доро хэблэгдэжэ, олондо уншагдажа байгаа. Тиихэдэ газетэдэ толилогдоһон шүүмжэлхы удхатай корреспонденци, статьягай мүрөөр ямар хэмжээнэй абтаһан тухай хирэ хирэ болоод лэ уншагшадтаа мэдээсэжэ байдагбди.

Манай газетын үргэн олон эдэбхитэд, уншагшад нютаг нуга, колхоз, совхоз, аймаг дотороо болојо байһан һониной дээжэ, мэдээсэлнүүдые редакцида эльгээжэ, уншагшадаймнай нюдэнэй хужар, шэхэнэй шэмэг болгожо байдагынь һайшаалтай. Замай залууршад болоҗо, арад зонойнгоо дунда алдар сууда гараһан түрүүшүүл—Ленинэй орденой кавалер болоһон ажалай баатарнууд, багшанар, врачнууд тухай очерк, зураглалнууд газетын хуудаһанда ходо толилогдоно, саашадаашье толилогдохо байха.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ Түнхэнэй, Захааминай, Хориин, Зэдын, Яруунын, Баргажанай, Ахын болон бусад аймагуудһаа бэшэгүүд олоороо ерэһэн байна. Энэнь яһала һайшаалтай.

Эдэ үдэрнүүдтэ үбһэ, таряа хуряалгын халуун хаһа бүхы республика доторнай ябажа байһаниинь элитэ. Мүн малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл түлэг дундаа оробо. Энээнһээ гадна, үргэн олон уншагшадай дунда газетэ, журнал тараалгын кампани эхилэнхэй.

Ажахы бүхэнэй үбһэ, таряа хуряалгаяа хэр зэргэ ябуулжа, байһан тухай ажалшадай дунда хэблэл тараалгын хүдэлмэри тухай, мүн дутуу дунданууд тухайгаа, тэрэшэлэн В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн урдахи социалис мүрысөөн, арад зоной ажабайдал, ажаһуудал, амаралта тухай, тосхон, нютаг нугадаа болојо байһан һонин тухай бэшэжэ, мэдээсэжэ байхыетнай гуйжа өөһэдынгөө уншагшадта, хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдтэ редакци хандана.

НЮТАГ БҮХЭНДЭ—БАРИЛГА

Манай Зэдын аймагай ажалшад соёл сурталай, ажаһуудалай барилгада һүүлэй үедэ анхарал ехээр хандуулдаг болоо. Аймагай түб Петропавловкаһаа гадна колхоз, совхозуудай түб һуурин тосхонуудшье болбосон түхэлтэй болгогдоно. Мүнөө аймагай томохон хүдөө тосхонуудай шэг шарайе соёлой байшангууд, магазин, һургуули, колхоз, совхозуудай конторын шэнэ байранууд шэмэглэнэ.

Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир» колхозуудта илангаяа энэ жэлдэ барилгын ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Жэшээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түб—Гэгээтэй тосхон һүүлэй гурбан жэлэй туршада хараа байса хубилаа, үргэн хүгжөө. Мүнөө энэ тосхоной уужам гудамжада мантан томо шулуун байранууд жэрылдэнэ. Тэдэнэй дундаһаа 400 хүнэй һууритай соёлой байшан, гостиница, столово, магазинууд бүришье гоёор харагдадаг. Эндэхи һургуулиин хоёр дабхар шулуун байра һаяар ашаглалгада үгтэхэнь.

«Заречный» совхозой Ёнхор тосхон. Урдань энэ тосхон хуушарһан гэрнүүдтэй бэлэй. Һаяхан тус бүри хоёр байратай табан шэнэ гэр ашаглалгада үгтэжэ, совхозой механизаторнууд, хонишод, мэргэжэлтэд түбхинэһэн байха юм. Тосхоной нэгэ гудамжадахи шэнэ гэрнүүдтэ Татарай АССР-һээ нүүжэ ерэгшэд ороходо юм. Мүн эндэ баригдажа эхилһэн гараж, баани, конторо, МТМ-эй байранууд ашаглалгада үгтэхэ дүтэлөө.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе ажалай эрхим бэлэгтэйгээр угтахые эрмэлзэһэн колхоз хоорондын барилгануудые эрхилдэг организациин хүдэлмэришэд ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Эдэнэрэй түргэн аад, уран нарин гараар хонидой, малай, тугалай болон малшадай байха шэнэ гэр байранууд отара, гүүртэ бүхэндэ түргөөр баригдадаг болоһониинь һайшаалтай.

Соёл, гэгээрэлэй шэнэ барилганууд Инзагата, Гэгээтэ, Борьёо, Дээдэ Бургалтай нютагуудта баригдажа эхилэнхэй. Мүнөө Дэрэстэйдэ дунда һургуулиин, мүн 100-гаад һурагшадай һураха интернат һургуулиин барилганууд «Коммунизм», Доржи Банзаровай, партиин XX съездын нэрэмжэтэ колхозуудта баригдажа байна.

Мүнөө аймагай бүхы нютагуудта саад, яслинууд хүдэлнэ. Һаяхан «Мир» колхозой Зэлтэрэ нютагта 50 хүүгэдэй саадай барилга аймагай Соведэй гүйсэдкомой тусхай комиссяар эрхим гэһэн сэгнэлтэтэйгээр тушаан абтаба.

Борьёогой совхозой Белоозерск тосхоной 90 гаран үхибүүд шэнэ саадта түбхинэхэ болоһон байна. Тус саад 1968 ондо совхозой баян ургасаһаа оруулагдаһан олзо доходой мүнгөөр баригдаһан байха юм.

Эдэ бүгэдэ Зэдын үргэн талын ажалшадай ажаһуудалай жэл ерэхэ бүри улам һайжаржа байһанай гэршэ болоно.

Ю. КЛОЧИХИН.

ҮНДЭР НАҺАТЫН ОРОЛДОСОТО АЖАЛ

Уршалаатаһан нюуртай, барбагар сагаан һахалтай Соном-Жап үбгэжөөл мал ажалда аяар гуша гаран жэлэй туршада таһалгаряагүй ажаллана. Энэ үбгэжөөл Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эгээл хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн юм.

Энэ зундаа Соном-Жап Шултымович Хайдуков 220 толгой залуу мал даажа абаад, Хойто Аха гэжэ хадалиг газарай бэлшээридэ бүхэли зундаа харууһалба.

Зунай бэлшээриин 100 хоногто малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхын 900-1000 граммаар нэмээгээ.

Мүнөө Соном-Жап үбгэжөөл агуу ехэ вождь В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн һайндэрые ажалай эрхим амжалтаар угтахын түлөө улам эршэтэйгээр ажаллажа байнхай.

Зураг дээрэ: малшан С-Ж. Ш. Хайдуков.

П. ЖУЖАЕВАЙ фото.
Ахын аймаг.

СТУДЕНТНЭРЭЙ ТУҺАЛАМЖА

Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентнэр жэл бүри республикынгаа колхоз, совхозуудта ошожо, тэжээл бэлэдхэлгэ, таряа хуряалгада али болохоор туһалдаг гээшэ.

Энэ намартаа тус институдай бүхы факультедүүдэй 1-дэхи, 2-дохи курсын 400-гаад студентнэр колхоз, совхозуудта ошонхой. Эдэнэр тэндээ һара үлүүтэй ажаллахаар хараалагдана.

Һаяшаг Баргажанай аймагта ажаллажа байһан түүхэ ба хэлэ бэшэгэй буряад таһагай 1-дэхи, 2-дохи курсын бүлэг студентнэрэй таряа хуряалга дээрэ һайнаар ажаллажа байна.

Гадна энэ институдай студентнэр зунайнгаа амаралтын үедэ барилгашадай тусхай отрядуудые эмхидхээд, республикынгаа ажахынуудай шэнэ барилгануудта ажаллаһан байна.

Иигэжэ холын аймагуудта эльгээгдэһэн институдаймнай студентнэр тэндэхи ажахынуудта жэл бүри ехэхэн туһаламжа хүргэнэ.

В. ЧИМИТОВ.

ГОМДОЛТОЙБДИ

Манай хүндэтэ артистнарай хаанашье, алишье нютаг нугада хүрэжэ ерэхэдэнь тэндэхи ажалшад ехэ баяр баясхалантайгаар, хүндэтэйгөөр угтажа абадаг ааб даа. Илангаяа Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрайхид манай нютагуудта хүндэтэйгөөр угтагдадаг, үдэшэгдэдэг байха. Зүгөөр бидэнэр буряад драмын театрта гомдолтойбди. Юуб гэхэдэ, аймагаймнай ажахы бүхэнөөр һаяхан ябажа, Ц. Шагжинай «Будамшуу» гэһэн зүжэг харуулжа эхилбэ гэжэ бидэнэр, Хужар нютагайхид дуулахадаа, ехэтэ баясажа байгаабди. Тиин гэһээ, хүндэтэ айлшаднай машинаяа зогшье гүүлэнгүйгөөр, тосхоноймнай гудамжаар шууюулһаар шууюулаад лэ үнгэршэлэй. Манай тосхоной ажалшад хүндэтэ айлшадайнгаа иигэжэ үнгэрхэдэнь, юунэйшье болоһые мэдэхээ болиходоо, «Буряад үнэн» газетээр дамжуулан, өөһэдынгөө гомдолые хэлэхэ, бэшэхэ баатай болоһон байгаа.

«Коммунизмын зам» колхозой Хужарай отделени тиимэшье бага тосхон бэшэ юм. Мүнөө энэ тосхондо 120 гаран үрхэтэ айл, найман жэлэй һургуули, хүдөөгэй библиотекэ, магазин, медицинскэ пункт, тосхонһоо холо бэшэ малай хоёр ехэ фермэ тоологдоно.

Буряад драмын театрай артистнар энээнһээ урда тээ манай Захааминай аймаг ерэхэдээ, тосхоноймнай клубаар дүүрэн хүн зонтой угтагдадаг байһан юм. Харин мүнөө... унаһан малгайгаа абаха забдагүй ниитынгээ малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ байһан бидэнэр театрай залуу артистнарай мэргэжэл шадабаритай танилсангүй үлэһэндөө гомдолтойбди.

В. БАЛДАНОВ.

Зураг дээрэ: Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн Александр Евграфович Дружинин. Энэ нүхэр байгша онойнгоо түсэбые болзорһоонь урид дүүргээд, мүнөө түсэбтэ табан жэлэй һүүлшын жэлэй түсэбөөр ажаллажа байна.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

[...]ТЭЙ, ЭДЭБХИТЭЙ ЭМШЭЛЭГШЭ

[...] урда Александра Ми[хайловна Не]здороза Хүрбын лес[...] Улаан-Үдын меди[цинскэ учили]щида һурахаяа ерээ [...] ябахаһаа меди[цинскэ ху]эрилэгшэ болохо гэ[жэ] байһан. Һанаһан хү[сэлөө бэелүүлэ]н, училищаяа ам[жалтатай дү]ргэжэ гараад, Улаан[-Үдын] больницада медицин[скэ сест]раар хүдэлхөөэ ороһон [...] он жэлнүүд [...] түргэнөөр үнгэрөө. [... жэлэй] турша соо больницада [сес]трагаар хүдэлхэ зуу[р ...] дүй дүршэлтэй боло[...]

Шэлэжэ олоһон, дуратай мэргэжэлдээ хэзшье анхаралаа ехээр хандуулдаг. Түрүүшээр бэрхэшээлнүүдтэй ушарбашье, Александра Михайловна нэгэтэшье тунхарингүй, шармайн хүдэлмэрилдэг байба. Үбшэлһэн хүнүүдтэ анхаралтайгаар хандадаг, саг доронь туһаламжа үзүүлдэг, больницын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргэдэг байһаараа бэшэнһээ хараа байса илгардаг һэн.

Эмшэлэлгэ, хүтэлбэрилхы хүдэлмэри, хүмүүжүүлгын, ажахын асуудалнууд тэрэниие һонирхуулдаг. Ахалагша сестра эдэ бүхы хэрэгүүдэй хажуугаар алгад гараха ёһогүй. Александра Михайловнае суг хүдэлдэг нүхэдынь хүндэлдэг юм. Залуу медигүүдтэ дүй дүршэлөө дуратайгаар хубаалдадаг. Юумэ бүхэнэй «нюуса түлхюурые» олоходоо бэрхэ гэжэ нэршэнхэй. Мүн нүхэр Нездорова ниитын хүдэлмэридэ ехэ анхарал хандуулдаг. 25 жэлэй турша соо хэдэн удаа профсоюзай эмхиин түрүүлэгшээр һунгагдаһан байха. Коммунис ажалай ударник гэһэн үндэр нэрэ зэргэеэ наринаар сахижа ябадаг. Хүдэлһэн үе соогоо Александра Михайловна нэгэнтэбшэ үнэтэ шан, Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байна.

Н. ХАЗАГАЕВ.

ШАЛГАЛТАЯА БАРИБА

Философиин эрдэмэй кандидат Г. И. Хилтухинай хүтэлбэрилдэг философиин семинарай бүлэг шагнагшад (хамтадаа 28 хүн) һаяхан кандидатска эгээн шухала зүйлнүүдээр шалгалтаяа амжалтатайгаар тушааба.

Һуралсалайнгаа үедэ эдэ шагнагшад үзэжэ байһан эрдэмээ оролдосотойгоор шудалһан, элдэб зохёолнуудые уншажа һонирхоһон асуудалдаа тоб гэмэ харюунуудые олоно.

К. ХАЛТАНОВ.

Шэнэ ном

„Эсэгэдээ бэшэг“

Иимэ нэрэтэй, уран гадартай шүлэгүүдэй дэбтэр Буряадай номой хэблэлээр барлагдажа, эдэ үдэрнүүдтэ номой магазинда оробо. «Эсэгэдээ бэшэг» Цырендулма Дондогойн шүлэгүүдэй гурбадахи согсолбори болоно. Тэрээн дотор «Үһан Яруунын унаганби», «Тэмсэл», Нарамни, дулаасуул», «Дүрбэн мүртэй шүлэгүүд», «Аянда мүндэлһэн дуунууд» гэһэн гаршаг доро поэтессын шэнэ шүлэгүүд, поэмэ толилогдобо.

Мүрлэ мүрлэһөөр,
Мүрэн болојо,
Дабша дабшаһаар,

Далайда хүрэхэ аалам! — гэһэн мүрнүүдые тус ном соо олоходоо, уран шүлэгшын ургалтые, шэнэ бодолнуудые уншагшад һонирхохол байха.

ХҮСЭҺЭНДӨӨ ХҮРЭДЭГ ХҮН

Хонишодой һайндэр болоҗо, Зэдэ голой эрьедэ суглараһан зон хүүелдэн, үзэсхэлэн һайхан байгаалитай шугын бургааһанай дундахи соорхойдо табигдаһан ендэр тээшэ дүтэлнэ. Партиин райкомой секретарь нүхэр Потепаловай хэлэһэн элидхэлэй һүүлээр эрхим түрүү хонишодто үнэтэ шан, Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдажа эхилээ һэн. Түрүүшүүлэй дунда «Мир» колхозой хонишон Содном Болотович Бадмаевай нэрэ, обог дурдагдаад, ендэр тээшэ үндэр бата бэетэй, энеэбхилэд гэһэн шарайтай хүн гэшхэлэн ошобо.

Үнгэрэгшэ үбэл, хабарай хэды гасалантай хүйтэн байгаашье һаань тэрэ зуун эхэ хонин бүриһөө 101 хурьга абажа, нэгэшье толгойень гарзалуулангүй бүтэн бүрин ондо оруулһан байна. Эгээл тиихэдэ энэ хүнтэй уулзажа хөөрэлдэхэ хүсэл түрөө бэлэй.

Ажалша дорюун гарыень барижа, һонин һорьмой тухай һурасагаан, хүсэһэн зориһон хэрэг тухайдаа хэлэхэдэм, асуудал табюулжа байнгүй, ялжа хүдэлдэг, ямар оролдолго хэшээл гаргажа, жэлһээ жэлдэ ехэ амжалта түйладаг болоһон тухайдаа хөөрөө бэлэй. Зугаатай хүхюун, ульгам хөөрэлдөөндэ дуратай хүн байшоо.

Нүхэр Бадмаев колхоздоо бухгалтераар удаан хүдэлһэн, удаань партийна һургуулида һураһан. Нютагаа бусаад байхадаа, һамгандаа нэгэтэ иигэжэ хэлэбэ:

— Мария Михайловна, юрэдөө, хониндо ороо һаамнай яаха гээшэб?

— Партийна һургуулида һурадаг, бухгалтер эрдэмтэй хүн аад, колхозой хониндо орохом гэжэ гү?—гэһэн асуудал табяадхёо.

— Тэрэшье тэрэ. Ямаршье хүдэлмэри хэхэдэ аб адли гэжэ һанадагби. Коммунист ха юмбиб. Колхоздо хонишодой дутажа байхадань, һанаа амар һууха болоно гүб?—гээд, һанаһан зууһанаа табихаар бэшэ байба. «Яанаш, эрэ хүн байнаш. Өөрөө мэдэ»,—гэһэншэгээр Мария Михайловна дуугай болоодхёо.

Эхэ хонидые даажа абаха хүсэлэнтэй байһан тухайдаа колхозой правленидэ мэдүүлхэдэнь, түрүүлэгшэ ехэтэ баярлаад:

«Иимэ зоной байгаа сагта колхозоймнай экономико хараа байса ургаха»,—гэжэ хэлээ гэхэ. Энэнь хараатай байба, Юуб гэхэдэ, нүхэр Бадмаев хониндо ороһон түрүүшын үдэрһөө ажал хүдэлмэридөө түрүү дүй дүршэл хэрэглэн, ехэ амжалта түйлахын тула оролдожо эхилээ һэн. Хони хараха гээшэ гайтайхан хэрэг. Содном Болотович энээн тухай дууладаршье һаа, бэеэрээ туршажа үзөөгүй байгаа. Багадаа хони харюулдаг бэлэй. Тэд өөртөө даажа абаад хүдэлхэдэ тад ондоо, харюусалга ехэтэй ааб даа. Мария Михайловнашье хамсыгаа шуужа ороо. Үгэ нэгэдэһэн үбгэ һамган хоёр хонидоо һайнаар харууһалдаг, түсэбөө эртээнһээ хараалжа, бодомжотой һайнаар хүдэлдэг байба.

Хабар, зун, намарай сагта ургасатай, эдинсэг ногоотой газарта хонидоо адуулдаг, үбһыень хүхэ хэноор сабшажа абадаг, саг соонь эдеэлүүлдэг, уһалдаг, искусственнэ үтэгжүүлгэ һайнаар хэдэг дээрэһээ бага багаханаар амжалта түйлажа эхилээ бэзэй. Мүнөө ахалагша хонишон Бадмаев зургаадахи жэлээ хони харюулжа байна. Хонидынь хамта 550 толгой. Энэ жэлдэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 3 кг. 510 грамм нооһо хайшалжа абаа.

Содном Болотович Бургалтайн сомоной Соведэй депутадаар хэдэ дахин һунгагдаа. Жэшээтэ һайнаар хүдэлхэһөө гадна, мүн анхарал ехэтэй хүн, эдэбхитэй агитатор гэжэ алдаршанхай. Үнинэй коммунист Бадмаев парткомой гэшүүн юм.

Үндэр наһатай үбгэн, пенсионер Доржи Сосорович гэрээ барюулха болоходоо түлгардаад, депутат Бадмаевта хандажа, туһаламжа үзүүлхыень гүйгаа бэлэй. Хүнүүдые олоҗо, гэрынь барюулжа үгөө. Ж. Бадмаевай гэрээ барюулхадань мүн лэ туһаламжа үзүүлээ. Тингээшьегүйдэ аргагүй байгаа. Юуб гэхэдэ, һамганиинь мордоод, хэдэн заа үхибүүдээрээ хуушан гэртээ үлөө бшуу.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ ехээр ороһон бороогой удаа Зэдэ гол үерлэжэ, Гыдээнэй олтирог дээгүүр таляан халинхай. Үндэр үдхэн ногоондо садантаһан хонидынь уһа сэрдытэрээ угаад, һөөргэнь тархяа залажа, дуратайгаар бэлшэжэ ороно. Амгайгша морёо уһалаад, нара һалхинһаа хүрилһэн нюуртай хонишон хонидойнгоо хойноһоо урматайгаар шэртээд, иигэжэ бодолгото болоно:

«Хонидни яһала сэмгэтэй тарган болоо. Үбһэ тэжээлшье шадалайнгаа зэргээр абабади. Социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ үзэхэл байхаб».

Содном Болотович Бадмаев пролетариадай агуу вождь В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэйнь түүхэтэ ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтахын тула хүсэ шадалаа гамнангүй, эршэмтэй һайнаар хүдэлжэ байнхай. Зэдын аймагай «Мир» колхозой суута хонишоной һанаһандаа хүрэхэнь ламмжаггүй.

Н. БАЛЖИНОВ.

Замбуулинай түйлалтануудай түүхэ

[Х]АРБАН ЖЭЛЭЙ УРДА ТЭЭ...

Планетэнүүд хоорондын совет автомат станциин түүхэдэ анха түрүүн һаратай уулзалга

[...] Газар дээрэхи хүнэй [...] дээрэ буужа үзөөд [...] тээшэ ниидэлгэ, ма[...] дахуулые тойрон пла[нетэ х]оорондын автомат станци[нүүд ...], фото-зурагыень [...], һарын нюруу дээ[рэ ...] зөөлэнөөр буулга[...] болоҗо байнхай.

[Арбан] жэлэй үнгэрөөгүй [...] һуулгаһан онгосо[...] ёһоор һара тээ[шэ ...], научна зэридгээр саг [...] лабораторинуудые [...] һалбариин эрдэмэй [...] мэргэжэлтэдэй һара дээ[рэ] [...] соо байжа, хүдэлмэрил[...] гэжэ хүн зоноор тоо[...].

[...] түүхэдэ анха түрүүн [...] турша соо Газарые һара[...] ракетые хүн түрэл[...] мартахагүй. Хүн [...] бэ тараар бүтээ[...] огторгой юртэмсэдэхи он[...] анха түрүүн гарган [...] шадаа. Арбан жэлэй [...] (1959 оной сентябриин [...] сагаар 0 час 02 [минута]да) ракетээр эль[гээгдэһэн ... Советскэ] Союзай гербын [...] гаһан вымпел хэзээ [...], космонавтикын та[...] тайгаатай музейн экспо[...] орохол байха. Хаа[...] далайһаа зүү[...] гээр Арисотил, Архимед, Автолик гэжэ хонхорнууд шадар ракетэ бууһан байна. 1959 оной сентябриин 12—14» гэһэн хоёр тоотой шулуун хүшөөе тэндэ хүн түрэлтэн баясхалангай тэмдэг болгон бодхожо магад даа.

...һарын нюруда хүрэһэн түрүүшын ракетэ, түби хоорондын түрүүшын автомат станци тэдэ үдэрнүүдтэ үнэхөөрөө элитэ ехэ туршалга гэжэ тоологдохо ёһоороо тоологдодог байгаа. Энэ хадаа эгээн бэрхэтэй түрүүшын алхам байһан юм. Энээнгүйгөөр һарын нюруу дээрэ бууха, шулуунуудайнь дээжэнүүдые суглуулаад, түрэл планетэ дээрээ гэмгүй һайнаар бусажа ерэхэ арга хүндэ олгоһон хоёрдохи ба удаадахи алхамуудые хэхын аргагүй байгаа бшуу. Зүгөөр энээгээр хизаарлахаар бэшэ гэжэ һанагдана. Огторгойдохи бусад юртэмсэдэ хүрэжэ шадахаар замбуулинай техникые байгуулһан гансахан лэ баримта замбуулинай дайдые шэнжэлэлгэдэ шэнэ хуудаһа нээжэ үгөө. Хүн түрэлтэн замбуулин юртэмсын гүн гүнзэгы руу улам саашаа нэбтэрхэ тудамаа 1959 оной сентябрьда Совет ороной гаргаһан научно-техническэ габьяа тухай бүри ехэ баяр баясхалантайгаар һанан дурдахал.

Планетэнүүд хоорондын автомат станцине (АМС)—энэ научна лабораторине байгуулһан эрдэмтэд, конструкторнууд болон инженернүүдые мүнөө үшөө дахин ёһолон хүндэлхэ шухала болоно. Дээрэнь тодхогдоһон сэсэн мэргэн, нарин аппарадууд болон приборнуудай ашаар тус лаборатори Газар ба һара шадарһаа научна үнэтэ мэдээнүүдые суглуулаад, шэнжэлжэ үзэхын тула тэдэниие эрдэмтэдтэ дамжуулан үгэһэн байна. АМС-ай ниидэлгын научна дүнгүүд тухай мүнөө номууд бэшэгдэнхэй.

...һарые шэнжэлэлгээр Совет ороной түйлалтанууд бүхы дэлхэй дээрэ мэдэрэгдэнхэй. Һара тухай эрдэм наукада ехэ туһа нэмэри оруулһан организацинууд болон эрдэмтэдэй нэрэнүүдэй һара дээрэхи олон юумэнүүдтэ олгогдоһониинь тушаан бэлоһон ушар бэшэ ха юм. Хадануудай нэгэндэ—эгээн лэ үндэр Талласойдта (һарын нүгөө талын хубида) академик С. П. Королевой нэрэ олгогдонхой. Тэрэнэй хүтэлбэреэр ракетнозамбуулинай түрүүшын онъһон түхеэрэлгэнүүд бүтээгдэһэн байна. «Замбуулинай онгосонууд огторгой юртэмсын гүн гүнзэгы руу улам бүри саашаа ниидэдэг болохо» гэһэн үгэнүүдые тэрэ этигэл түгэлдэрөөр хэлэһэн байна бшуу.

Эдэ үгэнүүдынь бэелхэл. Замбуулинай техникые бүтээлгэдэ түйлагдаһан һүүлшын шэнэ амжалтанууд энээниие лаблажа үгэнэ.

А. РОМАНОВ.
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

СССР-эй «Мосфильм», ФРГ-гэй «Бавария-ателье гезельшафт» гэжэ киностудинууд хамтаржа, совет циркын артистнууд тухай хүгжэмтэ фильм буулгажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: немец кинорежиссер Хайнц Лезендаль ба совет солист Макар Мамиев гэгшэд шэнэ кино буулгаха үедэ.

ТАСС-ай фото.

СОВЕТ-ХИТАД ХИЛЭ ДЭЭРЭ ХИТАД ЗАСАГААРХИДАЙ ҮҮСХЭҺЭН ЗЭБСЭГТЭ ХОРОТО ААШАНУУД ТУХАЙ ДОКУМЕНТНҮҮД

Энэ жэлдэ совет-хитад хилэ дээрэ Хитадай засагаархидай зэбсэгтэ хорото ябуулгануудые яажа үүсхэһэниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Хитадай хорото этэгээдүүд мартын 2 болон 15-да Даманска арал шадар совет газар дайда руу нэбтэрэн ороо, мүн совет хилэ хамгаалагшадта харата муухайгаар гэнэдхэн добтолоо. Уссури мүрэнэй Киркинский гэжэ совет арал дээрэ июниин 20-ной үдэр зэбсэгээр халдан буудаа. Амар мүрэн дээрэ (Гольдинско арал) июлиин 8-да совет уһан замшадта дээрмэлэн ёһоор добтолоо, мүн Таста голой шадар, Семипалатинска областиин Жаланашколь гэжэ һуурин болон хэдэн бусад газарнуудта май, июнь болон август һаранууд зэбсэгээр нэбтэрэн ороһон, хорото аашануудые гаргаһан байна.

Үнэн дээрээ хитад талынхид үдэр бүхэндэ хилын гуримые зорилгоор эбдэдэг, хитад сэрэгшэд болон энэ зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюута бэлдэгдэһэн бусад хүнүүд совет газар дайда руу нэбтэрэн ородог болонхой. Байгша оной июлиин августын хүрэтэр СССР-эй гүрэнэй хилые 488 дахин зорюута дабаха ушар үзэгдөө. Мүн зэбсэгтэ хорото аашануудые үүсхэгдээ. Эдээнэй хамта дээрэ 2 мянга хахадһаа үлүү хитад эрхэтэд хабаадаа.

СССР-эй болон КНР-эй хоорондохи харилсаанай эрид муудаһанай түлөө харюусалгые бэеэрээ даалгахые оролдон, Хитадай правительство худал хуурмаг үгэ тараана, хардалга гүрдэлгэ гаргана, үнэн баримтануудые хазагайруулна, элдэб баша мэхэ гаргана. Тэдэ энэнь дэмы хэрэг. Маогай хорото ааша гаргагшад совет газар дайдые анхан манай газар байгаа гэжэ тэнэг эрилтэ хэжэ, булимтархы түсэбөө бэелүүлхын тулада Советскэ Союзда дайгаар орохоор заналха байхадаа, өөрыгөө гүйсэд дүүрэнээр элиидхэнэ.

СССР-эй хилэ эбдэһэн Хитадай хорото ааша гаргагшадһаа СССР-эй газар дайдада этэрэн хаяхаа үедэ манай хилын харуулшадай булиған байһан документнүүд Хитадай засагаархидай эгнөө совет-хитад хилэ дээрэ үүсхэгдэдэг зэбсэгтэ аашануудые яажа түсэблэгдэжэ, бэелүүлэгдэдэг байһые бүрүүшээхын аргагүйгөөр гэршэлнэ харуулна.

Байгша оной июлиин 8-да хилэ зубшан гараһан мүрэнөөр судна-нуудые ябаха замые хангаха байдал буу зэбсэгтэй совет уһан замшадай Гольдинско аралай Совет хэсэг хуби дээрэ байтарнь, Маогай хорото ябуулгашад харата муухайгаар добтолоо. Дайсан харша энэ ябуулгын үедэ совет уһан замшадай нэгэниинь алуулһан, гурбаниинь шархатаһан байна. Тэндэ ажалладаг замай хоёр катер ехээр гэмтээгдээ.

Маогай хорото ябуулгашад хара муухай хэрэгээ дүүргэмсээрээ, совет пограничнигуудай ерэхыень хараһаар арал дээрэһээ тэрьедээ. Тинхэдээ өөрынгөө гэмтэ ябуулгые гэршэлһэн бодото баримтануудые үлөөгөө.

Эндэ ябаһан бүхы хүнүүд «Мао Цзэ-дунай суртал шудалдаг курса» гэдэгые гаража, энэ хорото ааша яажа бэелүүлхэ тухай түсэбые тон тодорхойгоор зүбшэн хэлсэһэн байна. Тэрэ аралай совет хуби дээрэһээ хитадуудай тэрьедэхэдээ орхиһон документнүүд энээн тухай гэршэлнэ. Тэдээн соонь 1969 оной июниин 24-дэ болоһон «далдалан хамгаалха бүлэгэй суглаанай протокол»; июниин 28-да болоһон «дайшалхы ябуулгын проектые зүбшэн хэлсэлгэ»; хорото ябуулгашадай «тангаригууд», тэдэнэй дневнигүүд бии. Июниин 14-дэ бидэндэ полкын командир ерэжэ, автомадууд, пулемёт, гранатомёт болон һомонуудые, гарай гранатануудые үгөө гэжэ тэрээн соонь хэлэгдэнэ.

Хитадай хорото ааша гаргагшад Гольдинско арал руу нэбтэрэн орожо, совет уһан замшадые бариха гү, али үгы хэхэ гэһэн даабаритай байгаа гээд документнүүдһээ элирнэ.

Хилые зубшан урдадаг мүрэнүүдтэ суднануудай ябаха гурим тушаа хэлсэхэ нэгэдэмэл совет-хитад комиссиин зүблөөнэй Хабаровск хотодо июниин 18-да зарлагдаха гэжэ хараалагдаад байхадань энэ хорото ябуулга түсэблэгдэһэн, харин тэрэнь бодото дээрээ зүблөөнэй үедэ бэелүүлэгдэһэн байгаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Эдэ документнүүдһээ абтаһан зарим зүйлнүүд соо нигэжэ хэлэгдэнэ:

1. 1969 оной июниин 13-да дневник соо хэһэн тэмдэглэлһээ: «Июниин 14 хүрэтэр Эрдаоцзян (энэ Гольдинско аралай нэрэ — ТАСС-ай ажаглалта) ошохо гэһэн яаралтай захиралта мүнөө һүни гэнтэ абтаа... 9 час. Бүхы взвод бэлэн болонхой».

2. 1969 оной июниин 14-дэ дневник соо хэгдэһэн тэмдэглэлһээ: «Мүнөөдэр, обедэй һүүлээр, айхабтар ехэ ажалтай, сүлөө тухагүй байбашье, ехэ командир манай взводто ерээ. Энэ — партиин хүтэлбэрилэгшэ. Мүн арад зониие хүтэлбэрилдэг, полкын командир юм. Бидэн тухай айхабтар ехэ ороддоло гаргадаг. Дайшалхы жагсаалаа улам батадхаха гэһэн парти, арадта манай үгэхэ харюу мүн.

Полкын командир тулалдаанда бидэнэй илалта туйлахын тулада оюун сэдьхэлэймнай батадхан зоригжуулхаһаа гадна, бидэндэ дэбэ зэбсэг—пулемёдүүдые, 7,62 мм. автомадуудые, һомо, гарай гранатануудые болон гранатомёдуудые (гарай үхэр буунуудые) үгөө. Бүхы пүхэдһэй ехэ дэбжэлтэ орошо байгаа энэ мэдээ хүлеэн абаа. Тон нэтэрүү шанга һоригло һүүлээ дайсан үгы хэгдэхэ, дайсан энэ үгэлэ олохо!

Һоригло, һоригло, һоригло! Тулалдаанай һоригло.

Бидэнэй илаха байһамнай дамжаггүй».

Гольдинско аралай совет хуби шадар Амар мүрэн дээгүүр суднануудай ябаха замые заахан тэмдэгүүдэй хажууда хорото ябуулгашад тэдээн нүүсаар эрэжэ, тэндэхи хорото дохёолнуудые эбдэжэн байгаа гэжэ мэдээжэ. Хорото ябуулгашадай зүблөөн дээрэ хэлсэһэн, уридшалан зохёогдоһон хэдэн түсэбүүдэй нэгэниинь энэ мүн. Тэрээнһээ хабаадагшад иигэжэ хэлсэһэн байна:

«—Чжан: Лобай дэрэ бидэ буу һүрөө нэмди. Хэрбээ мүнөө энэ ушараһ һамбаашалаагүй һаа, ехэ алдуу хэжэ байнабди.

— Сы: Дайсан 117-дохи замай тэмдэгтэ ерэхээр байна. Буунуудаа энээн руу шэглүүлжэ тодохо. Замай 114-дэхи тэмдэгэй хажууда окоп малтаха (эдэ тэмдэгүүдшье совет газар дээрэ байдаг—ТАСС-ай ажаглалта).

— Чжан Ди-янь: Тэдэнэй эрье дээрэ буухынь тулада ямар нэгэн мэхэ хэхэ хэрэгтэй. Банеп тэндэһээ зайсуулха гү, али манай тала руу асарха. Тиигэбэл дайсан мэдэхэгүй. Харин суднануудд (Советскэ албанай замай катернууд гү энэ хэлэгдэнэ—ТАСС-ай ажаглалта) заатагүй бидэн тэдэниие годирон ерэхэ. (Хорото ябуулгашад 114-дэхи номерой замай тэмдэгые зорюута эбдэһэн байгаа—ТАСС-ай ажаглалта).

— Хань: Хэрбээ нэгэ гү, али хоёр туһаламжын катерай ерэбэл һаань, бодомжоной ябуулга хэхэ, түбхын түрүүндэ тэдээн дээрэ буу зэбсэг бии гү гэжэ мэдэхэ. Хэрбээ зэбсэггүй һаань, хүнүүдыень, амидыгаар абаха, зэбсэгтэй һаань, булта эрье дээрэ гаратарынь хүлеэгээд, бүгэдыень усадхаха.

— Дин: Хэрбээ туһаламжын катернуудай дунда зэбсэгтэйшье, зэбсэггүйшье катернуудай бии байгаа һаань, түбхын түрүүндэ хүнүүдэй эрье дээрэ гарахыень зүбшөөгөөд, оршон байдалһаа дулдыдуулан, тэдэниие амидыгаар бариха гү, али үгы хэхэ.

— Ли: Хэрбээ туһаламжын катерай гансаараа ерээ һаань, хүнүүдэйнь замай тэмдэгүүдые заһатарынь хүлеэхэ. Тиигээд зарим хүнүүдээ эльгээжэ, гэдэргээ сухарихын харгыень хааха. Хэрбээ амидыгаар бариха гээ һаа, бидэнэр стратегическэ булюу байдалтай байхын тулада үлүү хүсэтэй байха ёһотойбди. Эхин түрүүн олтирог дээрэ байһан хүнүүдые бариха, һүүлээрнь катер дээрэ байгшадые бариха хэрэгтэй. Катерыень абаашахые оролдохо. Хэрбээ бронекатернуудай тэдэниие дахажа ябаа һаа, тэдээн руу таһалгаряагүйгөөр буудажа, хүнүүдыень бариха. Манай далдалан хамгаалалгын бүлэг катернуудые тогтоохо, оо һэдынгөө бусад хүнүүдтэ гэдэргээ сухариха боломжо олгохо ёһотой.

— Хань: Хэрбээ туһаламжын катерай бронекатер дахуулжа ерээд, бронекатерһаа хүнүүд эрьедэ буунгүй байбал, туһаламжын катерай хүнүүдэй замай тэмдэгүүдые заһабарилжа эхилээ һаань, бидэнэр тэдэ хүнүүдые бариха ёһотойбди. Энээнтэй хамта далдалан хамгаалха бүлэг катернууд руу буудажа эхилхэ ёһотой. Гражданска гү, али сэрэгэй катер эрье тээшэ ерэнэ гү—илгадгүй, совет катерай ерээл һаань, тулалдаанда бэлдэхэ. Хэрбээ гүльмэ табиха гү, али татажа абаха болоо һаамнай, катер дээрэ байһан манай далдалан хамгаалха бүлэгэй хүнүүд гранатануудые бэлэн хээд байха ёһотой. (Хорото ааша гаргагшад хара хэрэгээ далдалхын тулада Гольдинско аралай шадар загаһа барижа байһан хэбэртэйгээр зашалха ,түсэбтэй байгаа—ТАСС-ай ажаглалта).

— Ли: ...Тэдэнэр бидэндэ эли харагдажа байха, харин бидэнэр далда газарта байхабди. Энэ манда һайн. Буугай һомоной хүрэхэ газарта ерэтэрынь хүлеэгээд, буудажа эхилхэ хэрэгтэй.

— Чжан Ши-хай: Хэрбээ замай тэмдэгүүдые заһахаяа гурбан катер болон бронекатер ерээ һаа, тэдэнэр араяда хэдэн тээһээнь дүтэлхэ байна.

1. Тэдэнэй ерэхэдэ түдэгэсэхэ, абиртаха ёһогүйбди.

2. Заатагүй илахабди гэжэ мэдэхэдээл тулалдажа эхилхэ.

Сухариха болоо һаа, эмхитэй байха.

Хэлхээ холбооной бүлэг дайсанай эрьедэ гаража ябахыень харамсаараа, тэрээн тухай бусадта дуулгаха, харин эдэнь байра дээрээ байгаад, захиралта хүлеэхэ ёһотой.

— Дин: Хэдышье олон катерай ерээ һаань илгадгүй, дайлалдажа эхилхэ, тиигээд ябашаха...

— Ли: 1. Хэрбээ дайсанай катернуудай манһаа доогуур тогтоо һаань, далдалан хамгаалха бүлэгэйхид буудажа эхилхэ ёһотой. Тэдэнэр һэбюурээр һэбижэ байһандал хэрээһэлүүлэн буудаха байна...

2. Хэрбээ дайсанай катернуудай манһаа дээгүүр тогтоо һаань, байһан газараа дары хубилгажа, мүн лэ буудажа эхилхэ.

3. Хэрбээ катернуудай дороһоошье, дээрэһээшье ерэжэ ябаа һаань, нэгэл катерые буудажа, тэрэниие үгы хэхые оролдохо, һүүлээрнь сухариха.

— Лю: Бидэнэр Мао түрүүлэгшын сэрэгэй тактикые шудалаабди, ябуулгын түсэб зохёогообди. Гэбэшье үйлэ хэрэгэй манай зохёоһон түсэбһөө ондоо болоо һаань, ямар хэмжээ абахабибди гэжэ хараалха, түсэбөө заһаха ёһотойбди. Хэрбээ дайсадай олон байгаа һаань, бидэнэр мүн лэ тэдээндэ добтолжо, һүүлээрнь сухариха ёһотойбди. Гэбэшье бидэндэ хэды хүнэй байһые дайсадта мэдүүлхэгүйе оролдохо. Дайсад питани (замай тэмдэгүүдтэ носоогдодог гэрэл галнуудай батарейнүүд—ТАСС-ай ажаглалта) һэлгүүлхэер ерэхэдээ, заатагүй бронекатернууд дахуултай ерэхэ. Тиин бронекатернуудые буудаха, туһаламжын катернуудые тогтоохо хэрэгтэй. Тэдэнэрэй саарһан эрбэс мэтэшье һаань, ёһотойл эрбэсүүд байһан мэтээр тэдэниие сохихо. Тинхэдээ дээрэһээ бууһан бүхы захиралтануудые дүүргэхэ. Дайсадые мэхэлхын тулада хүнүүдээ холо холо байлгаха ёһотойбди. Арга болоол һаань, дайсадые үгы хэхэ, аргагүй һаань —сухариха».

Һанхан хунвэйбинүүд байһан солдадуудта муухай хара хэрэг даалгахын урда тээ маоистнууд тэдэниие дүйрүүлхэ, шовинизмын хороор ухаасынь балайруулха гэжэ аһан шадалаараа оролдоо. Иигүүлһэнэй һүүлдэ Гольдинско арал дээрэ болоһон хорото аашада хабаадагша Пэн Хай-линь гэгшэ июниин 30-да дневник соогоо иимэ «тангариг» бэшэһэн байба:

«Мүнөөдэр Эрдаоцзянда хунвэйбинүүдэй Мао Цзэ-дунай сурталые шудалдаг курса хүдэлмэреэ илалта түгэсөөр дүүргэбэ. Бидэнэр тэндэ түрүүлэгшэ Маогай хүдэлмэринүүдые шудалха талаар ехэ дүй дүршэлтэй болоһон, жаяг заршамаа дээшэлүүлһэн, пролетариадта харша үзэлһөө һалаһан байнабди.

. Мао түрүүлэгшэ! Ши мүнөөдэр намайе Бачадао (Гольдинско—ТАСС-ай ажаглалта) арал эльгээбэш. Энэ эгээл ехэ найдабари. Бидэ шинии түлөө шэн зоригтойгоор тэмсэхэбди, совет ревизионистнуудые усадхаагүйдөө, тэдэнэй хосорһон тухай баярта мэдээ шамда дуулгаагүйдөө, нюдэеэ анихагүйбди».

Гольдинско арал дээрэ совет уһан замшадта зэбсэгээр добтолон ороһон хүнүүдэй документнүүдые үзэхэдэ, «агуу ехэ ударидагшын» Советскэ Союзда харша балмад политикадань этигэжэ ядадаг, совет-хитад хилэ дээрэ маоистнуудай үүдхэдэг хорото аашые бэелүүлхэ дурагүй хүнүүд тэдэнэй дунда бии байгаа гэжэ харагдана. Нэгэ ондоо дневник соо хэһэн тэмдэглэл энээн тухай гэршэлнэ:

«Бачадао арал дээрэхи ажал хүдэлмэри, ажабайдал ехэл хүшэр шанга даа. Гансал загаһаар хооллонобди. Овощ оройдоо үгы. Заримдаа толгоймни эрьедэг, бүри унан алданаб. Мүнөө дээрээ амгалан байна. Гэбэшье ямаршье сагта дайнай ябуулга эхилжэ болохо. Мүнөө дайн болоо һаань би ехэ баярлаха һэм. Үдэр бүри ажал хэжэ, зобожо ябанхаар, дайнда алуулаашамни дээрэ..,

Шанхайһаа гараһанһаамни хойшо һара болобо. Нэгэ талаһаа, саг ехэ түргөөр ябаһан шэнги, нүгөө талаһаа, ехэ удаан үнгэрнэ. Үзэл сурталай талаар ондоо болонхойб. Бэеэ даагаад ажабайдалай замда ороһонһоо хойшо тогтууригүй байдалтай болонхойб, энэшье, тэрэшье юумэ хэхэ дурам хүрэдэг. Газар ажалай бригадада гү, али тракторта ошожо хүдэлбэл һайн һэн ха гэжэ ходо бодоноб. Мүнөө хэжэ байгаа ажалдаа оройдоо дурагүйб. Үдэр үнгэргэхын туладал хүдэлнэб. Теэд гүрэнэй хэрэгтэ хабааржа болохогүй, гансал ажаллаха ёһотойб. Гансал өөр тухайгаа оролдохо, шадалайнгаа хүрэхысэ хүдэлхэ ёһотойб. Ажал хэжэ байха үедэмни заримдаа толгойм эрьенэ, теэд би тэсэжэ, анхаралдаа абанагүйб. Магад, хожом дадажа болохоб. Теэд энэ бэрхэтэй».

Семипалатинска областиин Жаланашколь гэжэ һуурин газар шадар зэбсэгтэ тулалдаанай болоһон тухай КНР-эй правительствада эльгээгдэһэн советскэ ното соо мэдээсэһэнэй ёһоор, Хитадай засагаархид августын 13-да Советскэ газар руу нэбтэрэн орожо, манай хилэ хамгаалагшадта добтолһон байна. Хорото ябуулгашад хатуу харюу абажа, совет газар дээрэһээ этэрэгдэн хаягдахадаа, тулалдаанай болоһон газарта буунуудтаяа хамта зарим документнүүдые, эд хэрэгсэлнүүдые, тэрэ тоодо буулгагдаһан кинолентетэй камерануудые орхибо. Жаланашколь шадар болоһон хорото ябуулгада Хитадай засагаархид үнинһөө тон наринаар бэлдэһэн байгаа гэжэ энэ материалнууд харуулна.

Хорото ябуулгада хабаадалсаһан хитад радист тулалдаанай үедэ хэрэглэхэ гэжэ зорюута бэлдэхэһэн хөөрэлдэлгын кодой таблица абажа ябаа. Жэшээнь, таблицада иимэ үгүүлэлнүүд хараалагданхай: «Нютагай сагаар... часта.. минтутада дайсадтай тулалдажа эхилбэ» (Кодой тоонь 3921), «Бидэнэр... дайсадые шархатуулаабди» (кодойнь тоо 8540), «Бидэнэр... дайсадые алаабди» (кодой тоонь 9654), «Бидэнэр... дайсадые плендэ абаабди» (кодой тоонь 4728), гэхэ мэтэ. Хилын юрын албанда хэрэглэдэг тэмдэг болон ойлгомжонуудые энэ таблицаһаа олохын аргагүй. Хитад радистын хөөрэлдэлгын таблица соо хилын харуулшанай юрын албанай бэшэ, харин хорото ааша эмхидхэгшэдэй хараалһан тулалдаанда хэрэглэхэдэ хэрэгтэй үгэнүүд байгаа.

Энэ балмад ябуулга эмхидхэгшэд Советскэ Союзда харша хуурмаг шэнэ кино гаргаха «документнүүдые» олохо гэһэн түсэбтэй байһаниинь тон элитэ. Энэ зорилгоор «августын 1» гэдэг армиин киностудиин кинооператорнууд Ван Ин-бин болон Ли Лянь-сян гэгшэд добтолон орогшодой нэгэ бүлэгтэнь оруулагдаһан байгаа. Тэдэнэй нэгэниинь хорото ябуулгын урда тээ бүлэг хүнүүдэй абхуулһан фотографида оронхой. Эдэ бүхы юумэнүүднай бидэндэ эсэргүү баримта болохо, харин Советскэ Союзда харша шэнэ ябуулга һужэрөөхэ зорилготой хитад операторай кинокадрнууд хорото ябуулга үүсхэгшэдые элишэлхэ баримта болохо гэжэ совет газар дайдада нэбтэрэн оролго эмхидхэгшэд һанаагүй ёһотой.

СССР-эй правительство байгша оной мартын 29-дэ, июниин 13-да хэһэн мэдүүлгэнүүд соогоо Советскэ Союз болон КНР-эй түлөөлэгшэдэй хоорондын хэлсээе дахинаа үргэлжэлүүлжэ, совет-хитад хилын шугамые лаблаха тухай асуудал зүбшэн хэлсэхые КНР-эй правительствада дурадхаһан байна. Ямаршье шалтагаанаар хилэ дабаха ябадалые гүйсэд болюулха, илангаяа зэбсэгтэ тулалдаануудые зайсуулха гэжэ КНР-эй правительствые Советскэ правительство уряалһан байна. Теэд КНР-эй засагаархид хэлсээ һэргээхэ тушаа совет дурадхалда харюу үгэхэ ябадал удааруулжа, Хитадай талаһаа хилэ эбдэхэ ябадалые зайсуулха тушаа ямаршье хэмжээ абахагүйһөө гадна, байд гээд лэ совет газар дайда руу нэбтэрэн орожо, шуһата шэнэ тулалдаашье үүдхэнэ.

Советскэ правительствын мэдүүлһэнэй ёһоор, Советскэ Союзай хилые дабаха гэһэн али бүхы һэдэлгэдэ саашадаашье эрид шанга харюу үгтэжэ байха.

(ТАСС).

ЮРТЭМСЭ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛ[ОНО]

ИЗРАИЛЬ ОРШОН БАЙДАЛЫЕ ШАХАРДУУ БОЛГО[НО]

Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй харата ябуулгануудые хэһэнһээ уламжалан, Дүтын Зүүн зүгтэхи оршон байдал һүүлэй үдэрнүүдтэ бүри шахардуу шанга болоо. Авиацияар дэмжэгдэһэн Израилиин бронетанкова частьнууд сентябриин 8-най һүни десантна суднануудта һуугаад, Порт-Суэцһээ урдуур 40 километртэ Суэцкэ тохойе дабажа, тохойн баруун, африкан эрьедэ бууха һэдэлгэ хээ. Энэ рейдые 1967 онһоо хойшо хэгдэһэн эгээн томо сэрэгэй ябуулга болоно гэжэ баруун оронуудай зарим шэнжэлэгшэд тоолоно.

Урда тээнь израиль десантна частьнуудай ябуулга хэһэн зонодохи Зафаран ба Рас Абу Дарагай райондо сентябриин 10 ба 11-дэ добтолго хэхые израиль авиаци һэдэһэн байна. МЕН агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, израиль самолёдууд шанга сохилтоор угтагдажа, сухарин бусаха баатай болоо.

Израиль сэрэгүүдэй эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта харюу болгон, ОАР-ай агаарай-сэрэгэй хүсэнүүд Синайска хахад аралай түбэй, хойто, зүүн хубинуудта байрлаһан израиль сэрэгүүдтэ сентябриин 11-дэ гурба дахин ехэ сохилтонуудые хээ. Ракетнэ ба радарнэ түхеэрэлгэнүүдые, артиллерийскэ батарейнүүдые, һомо хэрэгсэлнүүдэй складуудые египет самолёдууд бомбодоһон байна. Эдэ добтолгонуудай үедэ агаарай шанга байлдаанууд болоо.

Израиль сэрэгэйхид энэ недели соо сэрэгэй харата ябуулгануудые удаа дараалуулан хэхэдээ, Дүтын Зүүн зүгтэхи оршон байдалые улам шахардуу шанга болгожо эхилээ гэжэ эдэ бүхы ушарнууд харуулжа үгэнэ.

Иимэ юумэ яахадаа болоноб? Израиль эзэрхэг түримхэйшүүлэй убайгүй шэнэ аашануудые гаргажа байхатай нэгэн доро «Фантом» гэжэ истребитель-бомбардировщигуудай Холбоото Штадуудһаа Тель-Авивта ерэжэ эхилһые харада абаха болоо һаа, тус асуудалда харюу эли б[…] байна. Эдэ самолёд[…] ехэ туһаламжа гэ[…] гадна, эзэрхэг түр[…] нуудые политическ[…] шуулна гэжэ израиль[…] гэдүүдэй тоолоһо[…] болоно үгэнэ.

Израиль эзэрхэг т[…] лэй сэрэгэй шэнэ х[…] нуудые хэһэнһээ у[…] хэйн олониитэ һ[…] дураа гутажа ороһо[…] США-гай милитарис[…] дэмжэгдэдэг Израил[…] рилэгшэдэй эзэрхэг т[…] раа шэглэл, франц[…] газетын һанамжын ё[…] оной июниихидэ о[…] шанга тулалдаанда х[…] хо байна».

Гэбэшье иимэ ту[…] лоо һаань, эзэрхэг т[…] хамагай түрүүндэ өө[…] гүйдэхэ. Юуб гэхэд[…] далда дуратай бүхы х[…] оронуудта талархана.

АФРИКЫН НЭГЭДЭЛ БЭХИЖҮҮЛХЭ ХАРАА БО[…]

1963 ондо Эфиопиин ниислэл Аддис-Абебэдэ байгуулагдаһан Африкын нэгэдэлэй организациин (ОАЕ) гэшүүн оронуудай гүрэн түрые болон правительствануудые толгойлогшонорой зургаадахи Ассамблей сентябриин 6-һаа 10 хүрэтэр энэ городто болоһон байна.

ОАЕ-гэй мүнөөнэй ассамблей олон асуудалнуудые хаража үзөө. Африкадахи расизм болон колониализмда эсэргүүсэн хэгдэхэ тэмсэл зүбшэхэ зүйлэйнь гол пункт болоһон байгаа. Энэнь яһала ойлгосотой. Ассамблей дээрэ үгэ хэлэһэн ООН-ой генеральна секретарь У Танай тэмдэглэһэнэй ёһоор, Африка түбидэхи колониальна оронуудта бэеэ даанхай байдал олгохо тухай ООН-ой декларации мүнөө хүрэтэр дүүргэгдээгүй байһаар.

Африкадахи колониальна ба расис засагуудта эсэргүү тэмсэл шангадхахаар хабаадагшадайнгаа шиидэнги байһые ассамблей элирхэйлэн мэдүүлээ. Анголо, Мозамбик, Гвиней-Биссау ба бусад газар нютагуудтахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдтэ бүри ехээр туһаламжа үзүүлхэ шухала гэжэ ассамблей тоолоһон байна. Сүлөөтэ Африкада үһэрюугээр ЮАР болон Урда Родезиндэ байгуулагдаһан расис засагууд тушаа африкан бэеэ даанхай гүрэнүүдэй бэелүүлхэ политикые тодорхойлһон тусхай манифестые ассамблей баталан абаа.

Араб арадуудта эсэргүүгээр израилиин харата ябуулгануудые хэжэл байһые африкан «дээдэ тушаалтадай зүблөөндэ» хабаадагшад эрид шангаар буруушаагаа. Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада, бусад араб оронуудта талархаһан резолюциние ассамблей баталан абаһан байна. Эзэмдэгдэһэн араб газар нютагуудһаа израиль сэрэгүүдые дары түргэнөөр гаргаха эрилтэ Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тушаа нүгөөдэ резолюци соонь хэгдэнхэй.

Нигеридэхи байда[…] ехэ анхарал хандуула[…] дан дайнай хоёр ж[…] жэлжэ байхада, м[…] хүн алуулһан бай[…] асуудалаар Нигери[…] байха шухала тухай[…] золюци онсолон тэ[…] гэй ябуулгануудые[…] хэлсээ хэжэ эхлхые[…] уряална. Ассамбле[…] дурадхалнууд Нигер[…] та ябуулгануудые бо[…] урагшаа дабшаһан а[…] шадаха гээд олон[…] тоолоно.

Африкан нэгэдэл[…] циин политическэ т[…] хатуужалтай, мүн эн[…] халын шухала ас[…] шиндхэхэ замууды[…] бүри ехэ үүргэ дүүр[…] байһыень Аддис-Абе[…] зүблөөнэй хүдэлмэр[…] харуулжа үгэһэн бай[…]

„ЕХЭ ДОЙБОД СОХИЛГО"—ХАРАТА МУУХАЙ ЯБУУЛГА

«Ехээр дойбод сохилго» гэжэ нэрэтэйгээр Баруун Германиин армиин һүүлшын жэлдэ үнгэргэһэн эгээн лэ ехэ манёвр бүхы неделиин турша соо бундесверэй дээдэ командованиин хүтэлбэрээр, НАТО-гой оронуудай 70 генералай байлсалгатайгаар ФРГ-гэй газар дээрэ болоо. Баруун Германиин 55 мянган солдат ба офицерһээ гадна, США-гай, Хойтоатлантическа бүлэглэлдэ хабаададаг бусад хэдэн оронуудай сэрэгэй подразделенинүүд манёврнуудта хабаадалсаа. Олон тоото техникэ, тэрэ тоодо 15 мянган бронетранспортёр, танк ба автомашина, Америкын ба Баруун Германиин 160 дайшалхы самолёт, 104 вертолёт, ракетнэ түхеэрэлгэнүүд болон бусад хэрэглэгдэһэн байна.

«Һурдүүлэн айлгаха» стратегидэ горитой туһа нэмэрнь эдэ манёврнуудай үедэ оруулагдаа гэжэ ФРГ-дэ гарадаг хэблэл бэшэнэ. «Сэрэгэй томо частьнуудые холын газарта түргэнөөр абаашаха» һургуули маневрнуудай үедэ хэгдэһэн байна бшуу.

Бундестагай һунгалтын сентябриин 28-да болохын урда тээхи эгээн лэ шахардуу үетэй ФРГ-гэй газар дээрэ болоһон эдэ бүхы сэрэгэй һуралсалай «тохёолдоһониинь» тушаан болоһ[…] тоолохоор лэ бэшэ г[…] нёврнуудай болохын […] христианска демокр[…] ридагша, ФРГ-гэй ка[…] гер Дортмундда үгэ […] магаа. Энээниинь «[…] һэн үгэ» гэжэ Рейте[…] тоолоһон байха юм. […] литикын тала бари[…] барилан хэлэбэл, Г[…] Одер-Нейсе дээгү[…] хилэнүүдые мэдэрэ[…] лер шангаар шүүмжэл[…]

А. […]
В. ХА[…]
А. Р[…]

ФУТБОЛ

Диилдэшэгүй „Рубин" дии[…]

Казань хотын «Рубин» командын футболистнууд Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонодо эрхимлэһэн командануудтай ээлжээтэ наадаяа үнгэргэжэ ябана. Эдэнэр үнгэрэгшэ субботын үдэшэ манай «Сэлэнгэ» командатай наадаһан байна.

«Рубин» командын футболистнууд эрхимэй эрхим, шадамар бэрхээр наададаг гэжэ суурхаһаар үниндэй юм. Эдэнэр «Б», «А» классташе наадахадаа, өөрынгөө зонын футболистнуудай дунда шалгаржа, түрүү һууринуудай нэгые ээлжэ гарадаг болоһон байгаа. Табан жэлэй урда «А» классай футболистнуудтай наадахадаашье, яһала һайн амжалта туйлаһан байна. Тингэжэ эдэнэр энэ жэлэй наадаанда түрүү һууринуудай нэгые ээлжэ, түгэсхэлэй наадаанда хабаадалсаха болоһон байгаа.

Манайда айлшаар ерэгшэд—«Рубин» командын футболистнууд Эрхүүгэй «Аэрофлот», Хабаровскын СКА командануудтай наадахадаа, уулзалгаяа 0:0 тоотойгоор түгэсхэһэн байна.

— Одоошье манай «Сэлэнгын» футболистнууд шанга командатайгаа хэр наадагша ааб,—гэлдэгшэд энэ үдэшэлэн олон байгаа. Тэрэньшье зүйтэй. Юуб гэхэдэ, наадаанай эхилэн сасуу айлшадай футболистнууд «Сэлэнгын» воротада добтолжо мэдээ бшуу. Хоёрдохёорнь болоходоо, айлшадай хамгаалагшад вратарьтайгаа нэгэдэжэ ерэхэдээ, «Сэлэнгын» добтологшодые воротадаа дүтэшье хүргөөгүйха юм. Жэшээнь, «Сэлэнгын» добтологшод наадаанай түрүүшын хахадта хэдэн удаа булангһаа, ялыншье бүмбэгэ сохиһон. Зүгөөр айлшад манай футболистнуудые воротадаа дүтэ наашашье хүргэхэ юм бэшэ! Хоёр командын футболистнууд 45 минутын туршада тоо нээжэ шадангүй, амаралтада гараа.

Хоёрдохи хахадай эхилхэдэшье, алишье командын футболистнууд тоо нээхые оролдоно. Эндэ манай командынхид айлшадайнгаа тала руу яһала һайн добтолго эмхидхэнэ, тоо нээхыешье оролдоно. Добтологшод Жуйков, Калашников Бурлаченко, Михнов гэгшэд ээлжээ ээлжээгээр добтолжо мэдэнэ! Айлшадай вратарь ерэһэн бүмбэгые гэдэргэнь лэ сохёод байба.

Наадаан эхилһээр 30-аад минутэ болоһо ябана. Талмайн тэг дундаһаа бүмбэгэ абаһан манай футболистнууд урагшаа сүмэрэн оробо. Бүмбэгэ абаһан Семенов айлшадай хамгаалагшадые үнгэрхын тэндэ тэрэнээ эршэмтэйхэнээр сохижорхибо. Энэ үедэ бүмбэгын урдаһаа харайжа гараһан айлшадай вратарь тэрэнээ абажа үрдибэгүй. Энээниинсь манай добтологшо Дмитрий Бабич һамбаашалан, толгойгоороо залажархиба. Одоошье тоо нээгдэжэ, стадиондо сугларагшад баясаһандаа хүүелдэшэбэд...

Иигэжэ диилдэшэгүй гэгдэһэн «Рубин» команда энэ үдэшэлэн манай футболистнууд[…] тойгоор шүүгдэһэн б[…]

Манай «Сэлэнгэ» […] һүүлээр ээлжээтэ наа[…] гэргэхээр Саратова[…] Куйбышевай «Метал[…] раханиин «Волгарь» […] та айлшалха юм. На[…] риин 19-һөө 27 болото[…] хэ. Удаань манай «Сэ[…] шынгээ гурбан наад[…] стадион дээрэ үнгэр[…]

Т. БА[…]

Зураг дээрэ: «Сэл[…] болистнууд айлшадай […] дэргэдэ.

Л. ХАЙДУРО[…]

Редактор
Ц. Ц. ЦИБ[…]

Манай адрес, телефон[ууд]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактор[а] — приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. ред[…] 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретар[я] — отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйст[ва] — 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышл[енности] строительства — 61-35, советского строительства и быт[а] культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 6[…] формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, […] бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати [при Сове]те Министров БурАССР.

Н-02817. Зак. №[…]